

zeruko
ARGIA
EUSKARAREN
ALD

PROXI
1.980

19
6.etan
lebarrean

kirolzaleen zerbitzutan

mines

donostia

271050 eta 270447

AUZMENDI
Sastre on baten izena.

Vergara, 1.
Donostiako estiloa.

apirila 20-27

LIBURUAK

LITERATURAREN INGURUAN, Juan San Martin. HORDAGO. 245 or., 400 pta.

Izenburu horren pean, Juan San Martinek, euskal literaturaz han hemenka emandako zenbait hitzaldi eta egindako zenbait idatzi biltzen da liburu honetan. Bi zetitan banatua dator, lehenean, «Euskal literaturaren ekintzaz» lehena eta «Zenbait gizonen langintzaz» bigarrena. Hartan, «Literatura landuaren sorrerako giroa, Axularren garaia arte», «Lehen liburu inprimatua. Bernat Dechepare», «Romantizismoaren lekukotasuna euskal literaturan. Izutueta erromantikoa» etabar aurki ditzakegu. Bigarrenean berriz, Julio Urkixo, Lopez Mendizabal, Salbatore Mitxelena, Jose Pablo Ulibarri etabarri buruzko lanak sartzen dira.

OINARRIZKO ENZIKLOPEDIA, TXERTO-A. 217 or., 850 pta.

«Liburu hau bederatzi-hamahiru urte neska-mutikoentzat pentsatua dago. (...) Enziklopedia honetan, gaztetxoek hainbeste aldiz egiten dituzten galdekizunei erantzuna emateko bezainbeste gai aurki dezakete...». Gaiak: lurra, natura, gizona, historia, kultura, garraioak eta komunikabideak eta zientziak eta teknikak.

Belgican eginga da enziklopedia hau eta A. Elozegik eta M. Ara-

mendik euskaratu dute TXERTOAREN argitalpen honetarako. Koloretako argazki eta grafikoz laguntzen da testoa.

AMABOST EGUN URGAIN'EN, J. A. Loidi Bizkarrondo. EDILI. 225 or., 400 pta.

1950 hamarkadan euskal literaturari aide berri pixka bat ekarri zion nobela bat —lehen nobela poliziakoa euskaraz— datorkigu, bosgarren argitalpenean. Aurreko lau publikazioetako hitzaurrez lagundua dator, hots, Aingeru Irigaray, E. Mas —gastelaniaz—, J. Alberti —katalanez— eta Manuel Lekuona-
renekin.

ABARRAK, Kirikiño. GEU-KIRIKIÑO saila. 204 or., 400 pta.

Liburu honekin irekitzen da «Kirikiño» izeneko saila: «Ondoren etorriko dira ondorengoak, «Kirikiño» saillean. Batzuk jatorrak izango dira, beste batzuk itzuliak; batzuk poesiz eta beste batzuk hitz lauz.»

1918an argitaratu zituen lehen aldiz Kirikiñok «Abarrak»; bera hil ondoren, 1930ean, «Bigarrenko Abarrak» atera ziren, eta hauek dira orain arkitaratu direnak. Aita Onaindiaren hitzaurrea.

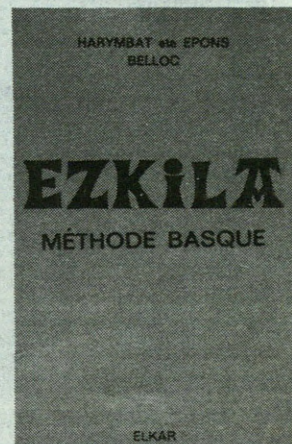
EUSKAL HERRIKO IPUINAK. GORDAILU, TXANTXANGORRIAK sorta, 7. 40 or., 100 pta.

Neska-mutikoentzako betiko ipuiak, GORDAILUK liburu honetan jaso dituenak. Euskara batu eta errazean daude emanak, eta nahiko laburrak direnez, erraz irakur daitezke. Adrian Ferreñok egin ditu marrazkiak.

EZKILA, méthode basque, Harymbat eta Epons. ELKAR. 325 or., 550 pta.

Belokeko bi fraileek idatzi zuten euskara irakasteko metodo hau 1950 urte inguruan —urte horretako da lehen argitalpena—. Gaur egun gaunditua dago, bai metodolo-

gia aldetik eta baita ortografia aldetik ere. Bestalde, lapurtera irakasteko da. Beraz, «revival» antzera hartu behar da, horrela argitaratu baita.

LA ECONOMIA VASCA Y EL MERCADO COMUN EUROPEO, Departamento de Estudios de la Caja Laboral Popular. EDICIONES VASCAS. 574 or.

Dirudienez ez dago oso urruti Estatu Espainola, eta beraz, Euskal Herria. Europako Merkatu Batuan sartzeko garaia. Gertatzen denerako, Lan Kide Aurrezkiak egin berri du estudio sakon eta zabal bat, integrakuntza hori aztertuz. Hasteko, Merkatu Batua nola osatu den eta zer den esplikatzen da;

gero, Euskal Herriko ekonomia sailez sail aztertzen da, Merkatu Batuan sartzeko nola aurkitzen den ikusiz batez ere. Espezialistentzako da noski liburu mardul hau.

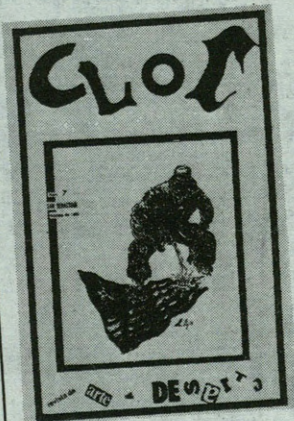

NI ETA NITARRAK, Josu Landa.
1979ko ekainean multikopiaz atora zen liburu hau, laster inprentaz azalduko da, HORDAGOK argitaraturik. Horrela beste izen berri bat eransten zaio euskal poeten zerrendari. Bertsoz nahiz hitz lauz, eskaintzen dizkigu poemak, eta baita letrek osatzen duten irudia testoi egokiaz ere. Haitza delakoak egin du aintzin solas umoretsu bat eta Jinek azken solasa, marrazkietan.

ALDIZKARIAK

CLOC, revista de arte y desarte. 7. zenbakia. 1980ko otsaila.

Isil samar zegoen CLOC azkenaldian, oraindik ere tarteko EGIN en publikaturiko kartak irakurri ahal izaten baditugu ere. Baina CLOC —aldizkaria eta eusten dion taldea— bizi dira oraindik, eta gerra emateko asmotan gainera. Bertsoz eta hitz lauz, nahi dutena esaten dute (irakurgarriak benetan orrialdean beheko partean azaltzen diren notak). Eta taldeak sinaturiko editorial antzeko batetan, Sabino Arana Fundazioaren aurka gogor ekiten dute.

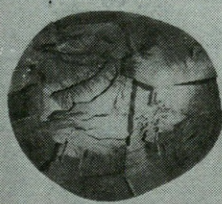

LAN DEYA, ELA-STV (A). 14. zenbakia. 1980ko apirila.

Oraingoan ELA (A)-koak itxuraz pixka bat aldaturik dakarte beraien aldizkaria. Hasteko, azalean, komiki antzeko marrazki bat. Gero, ba Bilbo inguruko lantegi haundietako informazioa batez ere; adibide bat: «AHV: 19 inútiles días de huelga». Gainera, politikaz ere badago zerbait, esate baterako. CFDTko buru den Edmond Mairek Afganistango arazoari buruz emandako hitzaldi baten zatiak, zeharo antisobietikoak noski. Bukatzeko, hauteskundearen erresultaduei buruzko grafiko bat.

LEHIAKETAK

JOSE MIGUEL BARANDIARAN IKERTZE DIRU LAGUNTZA
BECA DE INVESTIGACIÓN JOSE MIGUEL DE BARANDIARAN
BOURSE DE RECHERCHES JOSE MIGUEL DE BARANDIARAN
JOSE MIGUEL DE BARANDIARAN RESEARCH SCHOLARSHIP
FORSCHUNGSTIPENDIUM JOSE MIGUEL DE BARANDIARAN

JOXE MIGEL BARANDIARAN BEKA sortu du Eusko Ikaskuntzak, Euskal Herriko arkeologia eta etnologiari buruzko ikerpen lanetarako. Bakar-ka ala taldean aurkez daitezke ikertzaileak, ekainaren lehena baino lehen, norberaren «curriculum vitae» eta egin nahi den lanaren agerpea zehaztuz. Bi milicikoa da diru laguntza, eta bost alditan emango da, lehena lanaren hasieran eta sei hilabeteka bestea. Informazio gehiagorekin bila, Eusko Ikaskuntzak Gipuzkoako Diputazioan —Gipuzkoako plaza 1, Donostia— duen tokira jo beharra dago. Telefonoa: 425111.

I HARDUNAK

PLAZERRAREN ERREPRESIOA GIZARTEAN gaiaz apirilaren 22tik maiatzaren 17ra iraungo duten saio batzuk antolatuko ditu Bergarako UNED-en Hezkuntza Kulturaleko Departamenduak. Astearte eta ostiraletan arratsaldeko 7,30etan, UNEDen, eta larunbatetan, goizeko 11etan, Compañía de María Ikastetxean, izango dira. Hona gaiak eta hizlariak: hilaren 22an, «Plazerraren erreibindikapena eta ezkerria», Itziak Etxebarriak; 25ean, «Sexuari buruzko ideologia», Josep Vicent Marquesek; 26ean, «Gizonezkoaren dominazio sistema eta gizonaren krisia», hizlari berak; 29an, «Norma sozialen barneratzea haurtzaroon» eta maiatzaren 3an, «Manipulazioa,

askapena, askatasuna», Enrique Freijo Balsebrek; azkenik, maiatzaren 16an eta 17an Enrique González Durok hitzgingo du, «Neurosiaren soziologia» eta «Familia eta kontrol soziala» gaiez.

II SEMANA DE FILOSOFIA CREENCIA Y POLITICA

Dian 14-15-16-17-18 y 19 Abril 1980

Caja de Ahorros Municipal Donosti. Aurrezki Kutxa

II FILOSOFIA ASTEA, «Creencia y política» gaiaz, apirilaren 14tik 19ra. Jabier Mugerza, Jabier Sabarba, Fernando Savater, Víctor Garmez Pin, Tomás Pollán eta Juan Aranzadi mintzatuko dira. Donosti Aurrezki Kutxaren Kultur Aretxean —Arrasate, 12—, arratsaldeko 8etan.

ERAKUSKETAK

JOSE MANUEL BIELSaren argazki erakusketa, apirilaren bukaera arte, Donostiako Arrasate 12ko Kultur Aretxean. Astegunez arratsaldeko 6,30etatik 9etara eta eguerdiko 11,30etatik 1,30etara igande eta jai egunetan.

MUSIKA

ALAN STIVELL, Breñaiko kantaria, Estatu guztian zehar egingo duen jira baten barruan, Euskal Herrira ere etorriko da. Hilaren 25ean Bilboko Deputetako Palazioan kantatuko du eta hurrengo egunean berriz, Donostiako Polideportiboan. Sarrera aurretik hartu beharra izango da.

TXOKOAK

LEGAZPIRANO TXULETA BILA. Asite Santua pasa eta dirua faltan ez badago oraindik, aukera ederra txuleta eder bat jateko. Legazpiko «Txoko» jatetxea gomendatzen dizuegu. Beraiekin kaskarreko bat eman ezker akabatzeko modukoak dira: kilo erditik gorakoak. Beraz,

beronen aurretik ez dago ezer jan beharrik, edo gehienez salda bero bat. Haragiarentzat osagarri bezala badute janari aparta bat: «Pimiento del Pico»-ak. Ez da merkea. Are gutxiago ardo onen bat eskatzen bada: bodega haundi bat dute, ardo mota guztiez apainduta. Piperrak jan ezker, bereziak eta beraiek bezalakoak diren ezker, dextente ordaindu beharko da. Baina prezioa ez da kontua. Merke jateko ez dago horreraino joan beharrik. «Txoko» jatetxeak afariak prestatzen ditu eta horko afaria bera ospakizun bat da. Zuek zer-bait zelebratzeko, ospatzeko duzelakoan gaudelako egin dizuegu proposamen anti-abstinente edo gula-zale hau. Realak bazuen bai zedozer ospagi, horrexegatik duela gutxi azaldu ziren jatetxe honetan Ormaetxea eta Boronat. Eta ikusten duzuenek, kalte egin gabe. On egin deizuela.

IBILALDIAK

«CAMINO REAL» BATETIK AUERRERA.

Hainbeste tinta ixuri arazi duen lurraldea: Goierri. «El Pais» egunkariako kazetariak, euskaldunen erresistentzia antifaxista aintzina-koa, zaharra eta mitikoaren usaia aditu nahi dutenean, Goierri aldera abiatzen dira, Ataun eta Mutiloa, hauek badirela herri jator eta euskaldundunak pentsatuz.

Lilurazioa sentitzeko ez dago arbasoen erroak aurkitu nahian ibili-beharrik. Aste honetarako eta eguraldia itxurazkoa baldin bada, ibilaldi eroso bat eskaintzen dizuegu: Ormaiztegitik Brinkolaraino Gabiri eta Aztiritik pasatuz.

Lasai lasai joan ezker, kaminitik aurrera ia ordubetea ematen da Gabiriraino Ormaiztegitik. «Gabiri, toki guztietatik agiri» dio esaldi zaharrak. Izan ere, bere tontorrean larramuino harro hortan, Goierriko etengabeko gardian aritzen den soldadua dirudi Gabirik.

Ez du herri honek beste munduko gauzarik bertatik ikus dezakegu, pantanu bihurtetik hain larri salbatu zen alderdi zelaitsua. Baina ez, azkenik bere hortan geratuko da toki hori, herritarrek ez bait zuten etsi.

Goialde hortatik ere helbarrena edo herriko barrena ikus dezakegu, pantanu bihurtetik hain larri salbatu zen alderdi zelaitsua. Baina ez, azkenik bere hortan geratuko da toki hori, herritarrek ez bait zuten etsi.

Gabiritik aurrera Aztirirunz «camino real» izeneko bidea hartzen

da eta hara ailegatu baino lehen Legazpi herriko «Motxorro» alderditik pasatu beharra dago. Jende gutxi ezagutzen du «camino real» honen historia, eta guk ere ezer haundirik ez badakigu ere, Felipe II erregearen garaikoa dela aitort dezakegu.

Motxorroraino iristeko ordu pare bat beharrezkoa da. Hemendik Aztiriraino berriz, ordu erdia. Aztirik, Gabiriko hauzko honek beste izen bat hedatuagoa eta ezagunagoa du: Santa Marina edo Santamaña. Gabiriri buruz esandakoa aipa daiteke berriz honi dagokionez: sekulako ikusmira izango duzue begiurrean: Gabiri, Txindoki eta Ezkio-Itsaso. Eta gainera «en moviola».

Zerbait jateko momentua ilegaltzeko zorian dagoen ezker, Brinkolaruntz abiatu behar. Oraingo hortan mendiko bide zabala hartu behar da, galtzeko arriskurik gabekoa. Nondik nora joan behar den jakiteko, Santamañako tabernakoei eman dezakete berri. Ordubete barru Brinkolan egongo zarete, ibilaldi erosoan izan arren, gorputzak bere saria merezi izan du. Sari oparotsua izatekotan, ez ahaztu bi taberna daudela hauzko hortan, jaten ematen dutenak: «goikoa» eta «behekoa».

AUZMENDI

Donostiako estiloa.

**kirolzaleen
zerbitzutan**

mines

donostia

271050 eta 270447

1

ARAZOAK ETA BURRUKAK BATZEN. — Laminaciones de Lesaca, Orbegozo, Paper Fabrikak, La Voz eta Unidad, langabezian daudenak, Gipuzkoan denak elkartu dira eta Apirilaren 12an denak batera manifestatu ziren. Donostiako zenbait kaletan zehar, ordu batez, beren arazoak agertu zizkiguten.

2

ERNIOKO OSTIRAL SANTUA. — Autobusez, kotxez, oinez, pentsa daitzekkeen modu guztietara joan ziren milaka pertsona Ernioko Ostiral Santuko Kalbarioa ikustera. Kalbarioan, apaizik ez zen ageri, emakume batzuk zuzentzen zuen eta bidean, zintza, medaila, relikia, etab. salgai zeuden.

den. Festa borobiltzeko, artzaiek ere beren zatitxoak jarri zuten, hiru borda taberna bihurtu zituzten eta batzuek ohitura onak galdu gabe, barau eta bijilia eginarazten zuten: arrai-salda eta bakallau tortilla. Egun aspergarri horietan zeregin ez dakizuenontzat, datorren urtean egun pasa Erniora joan zaitezke.

3

MISERIAREN GAINETIK: UMOREA. — Argazkian ikusten duzun hau eskalea da, bere bizitza guztia horretan daramana, baina gauza ho-

berenetako bat ez du galdu: umorea; hori da hemen aldarrikatzen diguna.

4

JAKIN IZAN BAGENU. — Argazkiaren eskuinean agertzen den hori ezagutzen duzue? 1978ko Urriari ateratako argazki bat da eta bere oinean haxe jartzen zuen: «Erregea Goardia Zibilekin. Burokrazia desagertu behar duen gorputz bat». Argazkiaren eskuinekoa Sáez de Santamaría da; egun Euskal Herrian paper errepresibo eta burokratiko bat betetzen du.

5

MAFIAREN ESKU BELTZAK. — Hiru bat aste izango dira, Napoles italiar herrian Petrone apaiza tirokatua izan zela. Herri honetan, mafiak, hiletan monopolioa zeukan eta hileta bakoitza, 200.000 pezetatik 300.000 pezetara kobratzen zuten. Apaizak mafiari arpegia emanaz, 10.000 pezetako hiletak egiten hasi zen. Irabazi zuena adierazi dizuegu: tiroz josi zuten.

GU MONOKOLOREAK?
BAI ZERA!
AURPEGIRIK BADUGU,
BAINA GAUZA BATZUEK
GORRITU EGITEN
GAITUZTE

zeruko ARGIA

Lehendakari: Kaietano Ezeiza.

Zuzendari: Elixabete Garmendia.

Zuzendari Ordezko: Pilar Iparragirre.

Erredakzioa: Joxe Luis Alustiza, Lurdes Auzmendi eta Gorka Reizabal. Bilbon: Gorka Abad eta Karlos Donoso. Iruinean: Txema Larrea. Gasteizen: Jose Inazio Murua. Iparraldean: Mikel Iribarren "Xinaberri" eta Astema.

Idazleak: Mikel Atxaga, Estepan Aldamiz-Etxebarria, Joxe Alkiza, Jokin Arostegi, I. Bujanda, Pello Lizarralde, Jon Urrujolegi, Jorja Cirera, Iñigo Lamarca, M. Auzmendi, Manu Aranburu, F. Ostolaza "Uztargile", J. M. Bujanda, Muxikina Taldea, J. J. Uria, Joxemari Velez de Mendizabal, Joseba Sarrioinandia, Julen Kalzada, Andoni Sarriegi "Murumendi", Xalbardin eta Kaietano Ezeiza.

Marrakzi eta diseinua: Antton Olariaga, Larrarte, Tororo, Joxemi Zumalabe, Mikel Plazaola, Ramón Agirre eta M. Artola.

Argazkilariak: Arturo Delgado, Loubet, Philippe Etxeberri, Luis Otaegi, Luis Mitxelena, Txema Ormazabal, Koldo Aretxaga eta Tomas Arozena.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Fotolitoak: Ernio, S.L.

Jabea: Nafarroako, Kantauri eta Aragoiko K. Donostia, Okendo 22, Telf.: 42-77-86.

Moldiztegia eta Idazkola:

EL DIARIO VASCO. Ibaeta - Donostia.
ALVAREZ IRAOLA. Ibaeta - Donostia.
EGIA, FOTOKONPOSIZIOA. Egia - Donostia.
D. L.: 80-1963.

HARPIDE SARIA:

Barruan	2.300 pta.
Estaturik kanpora	2.900 pta.
Airez	4.400 pta.
Ale bakarra	60 pta.

pentsamenduko poliziaruntz

«Lo que importaba verdaderamente era la Policía del Pensamiento» dio George Orwell «1984» deritzan nobelan. Eta idazle honen parrafo bat sarrera gisan duela, BICICLETA-ren 26. zenbakian «Un país culto y limpio» titulaturako artikuloa irakur daiteke: «Agustín Rueda. Funcionarios de prisiones. Herrera de la Mancha. Citaciones judiciales a periodistas. Detención y posterior petición de extradición de Txomin. Caso Atocha. —Lerdo de Tejada— Gómez Chaparro. Daniel Pont de nuevo en la cárcel. Yolanda y el B.V.E. Asesinato de un joven en Vallecas. Amigos de la Unesco. Agresiones fascistas. El Banco de Valladolid pide la cabecera de "El Alcázar". El crimen de Cuenca. El libro rojo del cole... Hasta aquí un pequeño botón de muestra del abrigo opresor que el capital, en pleno desarrollo de su reforma sobre esta

parte de Europa, puso sobre nosotros. Presupuesto para la construcción de nuevas cárceles de "máxima seguridad": CUARENTA Y CINCO MIL MILLONES DE PESETAS.»

HERRIA

euskal antzerkia zertan?

HERRIA aldizkariaren 1542. zenbakian argitaratzen den Daniel Landart euskal idazleari eginiko elkarriketatik hartutako zatia: «Iduri luke ez dugula antzerki saila behar bezain seriozki hartzen, ez gara oraino ohartuak antzerkiaren indarra zein handia den. Kantuan, dantzaz biziki aitzinatuago gara antzerkian baino. Nolaz hori? Ez dakit. Dakitana da haatik, gibelatzapenaren harrapatzeko zernahiko lana ba dugula egiteko. Halere, antzerki munduan, gabiltzanek ez dugu sekulan kuraia edo itxaropena galtzen. Zeren, ororen buru, gure populua

miresgarria baita: talde bat desegiten delarik, segidan beste bat sortzen da eta horrelaxe antzerkiak beti irauten du. Hortakotz diot bada, herrietako talde horiek behar-beharrezkoak direla baina etengabe errepikatzen dut ere euskal antzerki eskola baten behar gorria ba dugula!»

cambio

fidagarria dela diote

«De buena fuente» CAMBIO 16en 435. zenbakiko sailetik, berri «fidagarri» hau jaso dugu: «ETA militar está ofreciendo recompensas muy altas por información sobre hombres claves en el País Vasco. La información incluye domicilios, horarios de desplazamientos, cuentas bancarias... y datos similares sobre políticos, empresarios y miembros destacados de las fuerzas de Orden Público». Azpimarra guztiak ere bereak dira.

ASKATASUNA
ASKATASUNA
ASKATASUNA

BONOS DE AYUDA

SI HAS COMPROBADO QUE SABES LEER Y EFECTIVAMENTE QUIERES ECHAR UNA MANO, SUME UN BONO DE AYUDA

Askatasuna
ren
lagunak!

500 pts.

ASKATASUNA
revista
libertaria de Euzkadi

ASKATASUNA aldizkarikoek laguntza eskatzen dute. Beraiekin harremanetan jartzeko Bilboko 1.682. Apartadura idatzi behar.

EL PAPUS

EL GOBIERNO
INFLEXIBLE:
"JAMAS NEGOCIAREMOS
CON ETA.
NO SE DEJAN"

EL PAPUSen 309. zenbakitik hartua.

ahalmenak lortzeko asmotan

Karlos Garaikoetxea Euzko Gobernuaren lehendakaria autatua izan zen egun berean, Gernikako Junta etxean, 1980eko apirilaren 9an, orduantxe jakin ahal izan genuen gobernu horren helburu nagusiak zertan oinarritzen diren. Bakeak, lanak eta etorkizunak guztiontzako eskainiko dizkiguten aberastasun zabalak aipatu ziren. «Gaitza» non zegoen ere bai. Baina irtenbide konkreturik ez zen aipatu. Intxoin egin behar, momentuz asmoak besterik ezin baitira eskaini.

kolore bakarrekogobernua

Kolore bakarrekoa —PNVrena alegia— izango den gobernu honen lehendakariak alderdiko militantzia-tik kanpo gelditzeko baimena lortua du, kargu berria «óptica amplia y apartidista» batetik bete dezan. Gernikako autonomi estatutoak irtenbide historikoa eskaini dezakeela «letra eta izpiritua gordetzen ba-

dira behintzat» oinarritzat harturik, Garaikoetxeak zenbaki hau ixtera goazenean oraindik karterak banatu gabe dituen gobernu horren programaren berri eman zuen.

Programa esatea baino hobe beraren teoria eskaini zuela esan behar. Madrilgo gobernuak —jaun eta jabe den gobernu horrek— zer nolako jokaera hartuko duen hemen-dik aurrera oraindik ikusteko bai-

tago. Eta osatzeko beharrean dugun gobernuak, Euzko Gobernuak, kredibilitate txiki bat izateko ere, aipaturako helburu ezagunak betetzeko ahalmena duela sinistu arazteko ere, duela hilabete franko negoziaturiko transferentziak lortu behar ahalik eta lehen gainera.

Garaikoetxeak ez zuen hitz gogorregirik esan. Diskurtso osoa ematen zutun eta ondoren irakurriz gauzatzen bat garbi ikusten da: zabaldu zirela asmo franko, guztiei ez baina eskaini (Madrileko gobernuari ere) puzteaz utziko liotekeen ahalmen asko baina beti gauza bera berraiportatuz estatutoaren «letra eta izpiritua» gorde behar zirela hortarako.

Eta hori lortzea espero dutela sinatzen zitzaien Karlos Garaikoetxeari. Madrilgo gobernuari zuzendutako hitzak ez ziren, ez, gogoan rregiak izan. Ohar gisan joan ziren guztiak. «Barrukoei» Euzko Gobernu hori osatuko dugunoi, zerbait gehiago eskatzen zitzaigun. Kreditabilitatea, proiektuan sinistea eta honi babesa eta laguntza ematea, bai ekonomiko arloan, bai kulturean, bai sozialean.

Zenbaiti gehiago eskatzen zaien. Hala nola burruka armatua aurrera eramaten saiatzen direnei, ez badute hori uzten proiektua izorratu egingo omen da eta. Eta guzti hori gertatuz Gipuzkoa, Bizkaia eta Araba bakea eta inbidia ematen dugun gizarte berri bat osatuko dugu, berrizte abantaila askoren artean «proclamar la libre adhesión de los pueblos a las instituciones vascas» zeren hori lortzeko ez dago gaitasun hobeagorik «que una convivencia normalizada y una sociedad próspera y ejemplar en todos los aspectos».

Ikusi behar ba zer gertatuko den hemendik aurrera. Suárez-Garaikoetxearen elkarriketa egingo dena ez. edo eta UCDren gobernuak zuzen-lolako erabakiak hartuko dituen.

I.a.b. bitan banatu ondoren

Apirilaren 11-12-13an ospatu ziren, Leioa eta Donostian, LAB sindikatu barnean zeuden jokabide maioritario bien zatiketen ondorengo Biltzarreak. Euskadiko Ezkerrakoek, espero zen bezala, ELAn sartzea erabaki dute. Leioakoek berriz, «erreformismoaren lastrea» galdu ondoren abiada berri bati hasiera ematekotan dira. Eta abiada horren lehen pausoa KASen sartu edo ez sartzearen aldeko debatea aurrera eramatea izango da.

k.a.s. barnean sartzeko debatea

Azkenik gertatu da, hortaz kezka zegoen jende orok espero zuten, eta LAB sindikatoaren barnean zeuden maioritario tendentzia biak zatitu dira. Izan ere ez zen oso erraza politikoki ia etsai gisan dabilteke. Erreformaren aurka daudenak Gernikako Autonomi Estatutua defendatzen dutenak, langile mailan sindikato berean egotea.

Egunetik egunera artagonikoagoak izan ziren jarrerak eta, II. Biltza-

re honen ateetan zirelarik, eztabaida gorria izango zutela bistan zegoen. Biltzarrea prantatzeko orduan ere puntu hau hartu zen oinarritzat.

Dena dela gauzak beste hildo batetik joanak dira, Euskadiko Ezkerrakoek Biltzarrea Donostian egin dutenez eta erreformaren aurkakoak Leioan. Eta Donostian eginikoan esper ozena (ELAn sartzeko erabakia onartzea, hori egiteko pausoak konkretatzu) gertatu bada ere, Leioakoan gauzak mugatuagoak gertatu dira.

LAB erakundea ere KASen ba-

rruan sartzearen aldekoek ezin izan dute bere ponentziak agertu izan. Bi hilabete dira ponentziak aurkezteko onarturik dagoen eperik motzena, eta EEkoek beranduago esana zuten beren Biltzarrea aparte egitekotan zirela. Gauzak horrela, Biltzarrearen ondorengo debateak adieraziko du LABen bide berria, eta debate hori ahalik eta zabal eta demokratikoa izan dadinaren aldeko agertu ziren Leioan somatzen ziren tendentzia desberdin guztietako jendeak.

Nolabait esan behar eta, Leioan bi tendentzia maioritario somatzen ziren: «gogorrak» (LAB ere KASen sartu eta koordinadora honetan dagoen beste edozeinekin parekaturik gelditzearen aldekoek), eta «irekiak» (sindikatoa KASetik at dauden beste ideologiei ere zabalduta egotaren aldekoak).

Asko sinplifikatu dugu eman berria. Gauzak ez dira inoiz hain ar-

giak izaten eta jokaera bien barianteguztiak ere han zeudela esan behar. Dena dela, Biltzarrea bukatu ondoren debatea aurrera eramatekotan dira, lehen aipatu dugun bezala, eta gauzak askoz argiago izango dira horren ondoren.

Zeren eta, KASen partaide izatea ez izatearen atzetik (batzuek ziotenez behintzat) sindikatoaren konzepzioa omen dago. Dena dela, «klase eta nazio sindikalismoa finkatzeko» egina duten II. Biltzarre honetan, «erreformismoaren lastrea» galduta zuten Biltzarre honetan, gauza asko finkatu dira.

«erreformismoaren lastrea» galduta ondoren

Sindikatura sozio-politikoa izan behar duela, eta hortarako «prioritar lo territorial sobre lo sectorial» beharrezkotzat hartzen dela (nahiz azken puntu hau nahiko eztabaidatua izan), defentsibo linea alde batetara utzi eta ofentsibora pasa behar dela «estar en contra de, sí, pero también a favor de»...

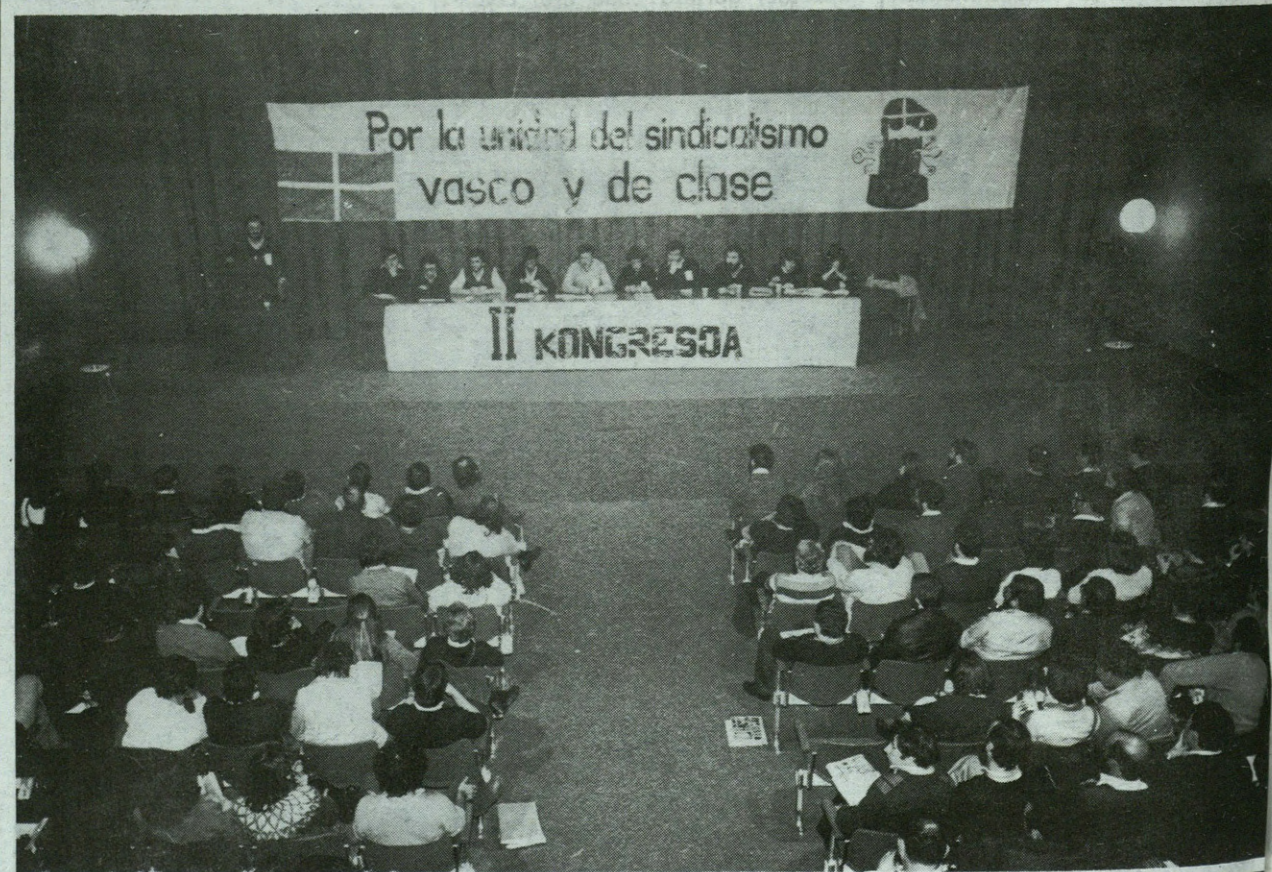
Hildo berri batetik ibiltzen hastera doa LAB, eta hortarako beharrezkotzat jo ziren eta onartuak izan ziren lehen oinarriak. Elitista eta

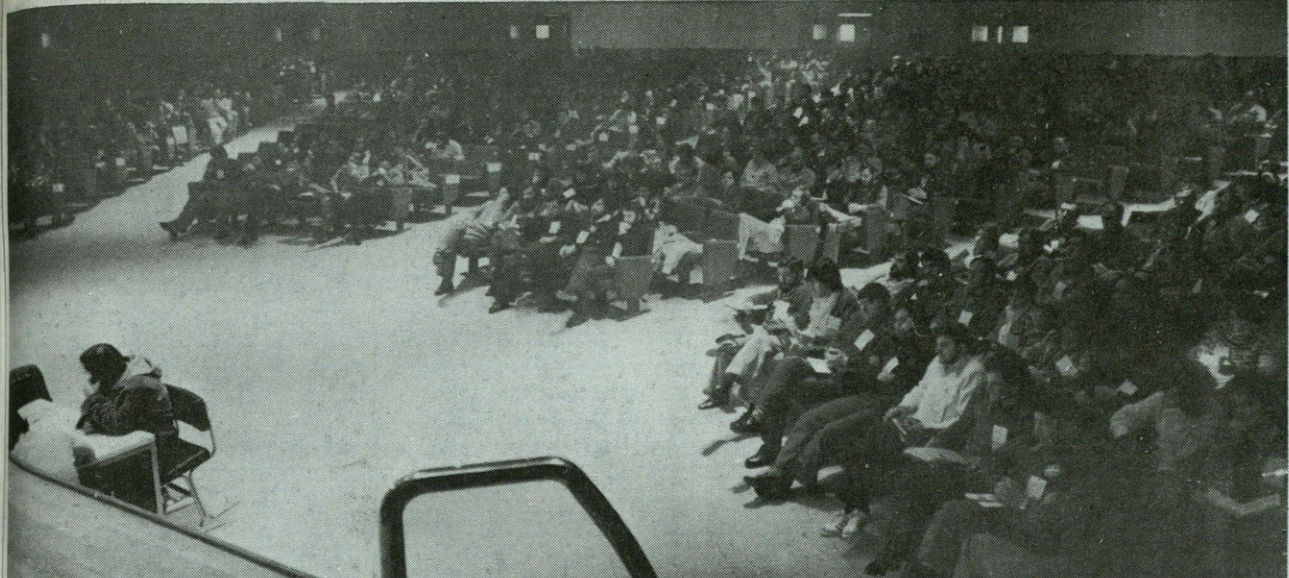
burokratiko gisan aztertua izan zen ordurarteko estruktura eta antolaketak, nahiz eritzi honekin Biltzarrean parte hartu zutenak osorik behintzat bat ez etorri.

Eta, harrigarria iruditu zitzaigun gauza, bi aldiz eta pertsona desberdinek gainera, umiltasuna eskatu zioten jendeari. Hemendik aurrera emango diren pausoetan umiltasuna, «para ser capaces de estar mañana mejor de lo que hemos estado hoy», «disciplina, acatamiento, apoyo y humildad ante lo que salga».

Noski, Biltzarre hauetan gertatzen ohi den bezala, era guztietako erabakiak onartuak izan ziren. Baina anekdota gisan ez bada ere, hoieta-rik bi komentatzen ausartuko gara: emakumeena eta euskararena. Ponentzien azpiko oinarrian ez gara sartuko, baina detailtxoak aipatu bai, agian irakurleari zerbait adieraziko diotelakoan.

Norbaitek —mutila zen— sindikatu barruko «matxismoa» borrokatzeko zigorrak planteatu zituenan, txistuak entzun ahal izan ziren (txa-

lo apur batzuk ere bai). Eta egon ginen denboran euskaraz entzun genituen interbentzioak (elebiduna zen Biltzarre hau) zazpiren bat izango ziren, interbentzioak esaterakoan hitz pare bat (Egun on! eta antzekoak) kenduz gero beste guztiak kontutan hartzen ditugarik.

822 ordezkari batoa emateko ahalmena zuten bakarrak, parte hartu zuten idazkaritza berriaren aukuraketen. Autatuak Xabier Onaindia, Gurutz Gorraitz, Alberto Pelaez, Jose Luis Cereceda, Jon Idigoras, eta Jose Antonio Torre Altonaga «Medius» (Sorian preso aurkitzen dena) izan zirelarik.

Eta autatzaile baten hitzak gogoratu, «ha empezado la etapa de los hechos y no de las palabras». Hemendik aurrera ikusi behar LAB-en abiada.

donostian gauzak errazago

Ez zuten hainbeste zailtasun izan EEkoek. Aurretik erabaki bat hartuta izateak ematen duen erraztasunarekin onartuak izan ziren oinarritzko puntuak. Eta botazioa egin zenean alpatutako guzti hau argi eta garbi ikusi zen.

495 ordezkari Txutxi Korresen ponentziaren alde (ELA sindikatoan sartzearen alde), bat aurka eta bost abstentzio. Nor ote aurka ateratako bakar hori? Galdetzeko gogoia sartzen dizun ondorengo horietako bat. Honela ba, EEkoek, salbuespen eskas batzuez aparte (azken hauek CC.OO.n sartzekotan omen dira),

indibidualki ELAko partaide bihurtuko dira.

LAB antolatu zenean hartutako modelu sindikalak ez omen du —epe motzean behintzat— desarroilatzerik eta hori bistan gelditu dela diote. Nahiz oinarrien balioa zalantzan ez jarri, desarroilatzekeo beste arlo batetan lan egin behar dela pentsatu dute.

Nazional arazoak, euskal estrategia bat sindikal munduan ere desarroilatu behar dela pentsatzeak bultzatu ditu ELAruntz, CCOOkokin arremn gehiago bait zituzten beste arloetan. «Euskal estrategia bat sindikal munduan desarroilatu nahi dugu, antikapitalista estruktura bat.»

Nahiz zenbait gauzarekin bat ez etorri, klase sindikatu bat bezala ikusten dute ELA, «Estruktura aldetik sindikatu nagusia da, jendearen laguntasun haundiena duena», eta historia ahanzi gabe azken hiru urteotan jokaturako papera positibotzat jotzen dute.

ezin ekintza oinarrieti lotu

«Orain arteko oinarri eta helburuei ez diegu uko egiten, baina ez dugu ekintzak oinarrieti lotzerik izan. Arazo konkretuei erantzun beharra dago». Helburutzat jotzen dute Euskal Herriaren instituzionalizatzea, instituzionalizazio hori sindikal mailan ere eman behar delarik, eta negoziatio kolektiboak ere hemen egiten ez diren bitartean «Marco Autónomo de relaciones laborales» ez dela lortua izango diote.

Bestalde, EEkoen eritziz ezin izan ideologi bakoitzentzat estruktura sindikal bakarra. Desberdintasun politiko-ideologikoak gaintitzea espero dute (nahiz hori hitzetan ekin-tzetan bainan errazagoa dela eza-gutu), eta ELAren barruko araudia kontutan izanik debate demokratikoa aurrera eramatekotan dira.

Pauso hauekin inongo kargu edo indar berezirik ez omen dute lortu, behar, eta hori ez omen zaie baxtere axola. «Beste edozein bezala lan egitera» omen doaz. Ez dute negoziaketarik egin, «egia esan ez zegoen kondiziorik hori egiteko, ELAk orain duen indarrarekin ez baitzuen onartuko». Baina eritziz eta asmoz beren pentsakizuna lanaren poderioz ELA barruan desarroilatzea dela azpimarratzen digute.

Zertzekotan dituzten lan guztiei amaiera eman arte LAB ez omen dute deuseztuko. Asesoritza, negoziaketa kolektiboak, krisis espedienteak e. a. eskuarteau dauzkatelarik, hauei amaiera eman arte. Dena dela udazkenerako dena bukatuta ego-tea espero dute, bitarte hortan tras-baseko prozesoa aurrera eramango dutelarik.

Siglen lejitimitatea eskatzeko ez omen dute auzitara joko, «nahiz LABen bidea markatu dugunak, bizi gehiena eman diogunak gu garela pentsatu». EEkoen eritziz hemendik aurrera «besteak» LAB-KAS deitu beharko lirateke, argi-ago agertuko bait ziren gauzak.

PILAR IPARRAGIRRE

prekontseilari maskaratua

pello zabaleta

karraspioren aitarekin

«Zer lekua, eta ikusi dugun tipoa..., pasota hoietako bat zirudien, hego haizearekin lamiak eta guzti ibiltzen direla esan digu, jo zer tipoa...» esanaz jeitxi ziren Elixabete eta Luis Zorroagako fakultatean argazkiak ateratzen egon ziren arratsaldean. Tipo zoro eta pasota itxurako hura Pello Zabaleta zen.

Zorroagako fakultatean egiten du lan, Donostiako Diputazioko Batzorde Mixtoan dago, poeta da, Karraspioren aita, azken finean euskal kulturako elementu ezezagun bat. 1979ko Azaroaren 3an Irungo poesia saria irabazi zuen. Hau da guk dakiguna, beste gainontzekoa berak kontatzen digu.

berandu, baina seguro

20 bat urte zituela hasi zen poesiak idazten. Bere lehenengo koadernoak larehun bat folio zituen, 60-70 urteetan idatzia. «Bati utzi, istiluak sortu eta galdu egin hunan. Denetik zegonan, onak eta txarrak ere bai». Hauek dira Diputazioko bulego ikaragarri eta horma xuri batetan esaten dituen hitzak.

Z. A. — Eta erabili edo ikutzen hituan gaiak?

—Denetik baita. Nik ez dut uste poeta espezializatu bat naizenik. Gaiak, bizitza bezain zabal dira eta orduan nondik datorren kazkarrekoa, hura idazten da, edo nondik datorren poza, edo zer ikusten den, edo sarri eskuak berotzeko. Nik, eskuak berotzea, teknikak lantzeari, pruebak egiteari, ordu asko alperrik erretzeari deitzen diot. Batzuek, poetak bertsolariak bezala etorri bat dutela esaten dute; batzutan etorria sortu egin behar da, horretarako eskuak berotu, alperrikako paper asko idatzi behar dira. Nere

koadernoan horrelako asko ere baudeuden, ejerzizio bezala neuk eginak, poesia aldetik deskribapen zehatzak, orri bat nola erortzen den, bihurtuneak, haizearekin nola mugitzen den, hori dena ejerzizio bezala, obserbazio bezala eginak, irudimena ireki eta egiteko. Hauetako batzuek Juan San Martinek EGAN aldizkarian argitaratu zizkidan.

Z. A. — Hasieran hika mintzatuz hasi zait eta bere gaian sakonki sartu denean solemnitaterik osoz zutara pasatu zait. Irungo sarira aurkeztutako liburua nola osatu huan?

—Idatzitako lanak pilatzen joan nintzan. Eta orduan, pilatutakoak behin tolestatu egin nituen. Guk Goierrin tolestatu, gauzak txukun eta ordenatuta jartzeari deitzen diogu eta hori egin nuen, gai batzuek bereziki hartu eta osatu. Urte askotako lanak ziren, atal bakoitzari titulu bat jarri nion eta izenburu orokor bezala «Zurubi luzea». Hori bertso zahar batetatik hartuta dago: «Alos torrea bai, Alos torrea, Alos torreako zurubi luzea». Nik zurubi

hori gure herriaren eta nere —herriko naizenez— zurubi bezala ikusten nuen.

Z. A. — Liburua argitaratu gabe dagoenez, atal bakoitzaren zentzua ager dezakek?

—Lehenengo atala «odola» zen; hemen, kamino bazterretan eta ixurinen den odol hori, norbaitek esango luke alperrik galdutakoa, beste norbaitek, bizitza bera alperrik galtzen ez den bezala, bizigarria dela esango luke. Bigarrena «lana», eta hori nere aita zanari eginiko sail luze bat. Nere aita zana kolpetik hil zen eta hori neretzat ikaragarritzko kolpea izan zen, langile amorratua zen eta neri izugarritzko inpresioa egin zidan; beste gainontzeko gaiak sozialak ziren. Eta hirugarren atala «eta...» denetik zegoen, dantza, maitasuna, epigrama gisa egindako humorezko zati bat eta dena isteko asko kosta zitzaidan poesia bat, aitortpen gisako zerbait:

Belaunikatzen naiz
naiz

hil guztien aurrean
naiz
hutsaren bidetan
gorputz
goru hutsen aurrean
gorputz
belaunikatzen naiz.

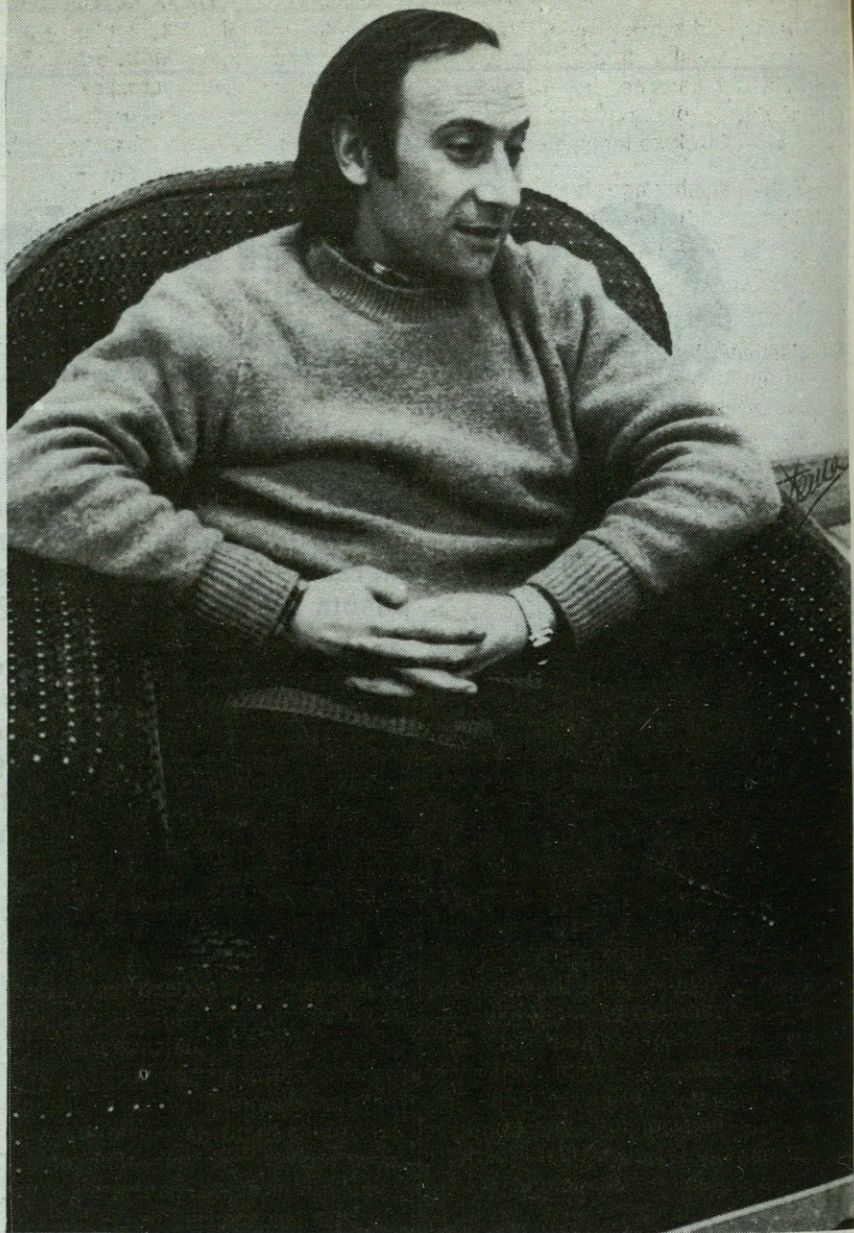
Eta azkenekoa ere maila horretako aitorpen bat da: Hilobiraino / maite dut lurra / gure lur apurra / odola edan ondoren / asetzeko geratzen den xurra. Hilobiraino ditut jadanik eramanak aita eta ama..., nolabait eskailera burua dela esango nuke.

Pellok tarteka, beste lagun baten ordeztu, «La Voz»-en ere egiten zuen lan eta bere sari irabaztearen berri han jaso zuen. Alaitasun osoz une hartan lehenik egin zuen lana txanpaina edatea izan omen zen, «me-rezi zuen» esaten du.

Z. A. — Lehenago poesia idazten 1960ean hasi hintzala esan duk, zergatik pasa duk hainbeste urte hire lanak kaleratzeko?

—Begira, hor badago gauza bat... Nere adiskiden artean, eta alde hor-tatik oso adiskide onak ditut, nere poesiak onak zirela esaten zidaten, asko behintzat oso onak zirela. Ne-re ustez, gaur egun Euskadin dau-den poetarik onenak irakurriak zeuz-katen, Gandiagak, Joxe Azurmendik, nere anaiak, baina ni ez nintzen ausartzen. Kritikoak berriz, ez dakit, gure artean nahiko eskas dabil-tza. Horrela neu animatu nintzan, sail bat hartu eta tolestatu ondoren ar-gitaratzeko asmoa ere banuen, bai-na azkenean lrungo sarira bidaltzea erabaki nuen. Saria irabaztea nere-ztat konfirmazio bat izan zen, ale-gia, nere poesiak ez direla hain txarrak, zentzu bat bazutela eta zi-nez horrelako autentizitate bat ba-zeramatela, hori poesian berehala antzematen da, benetakoa den ala teknika hutsa den garbi ikusten da eta hau neretzat pozgarria izan zen.

Aurkitzen garen gela handi eta bizitasun gutxikoan ez da elbrien txintik ere entzuten, horrela elka-rrizketa interrogatorio gisara joaten da. Bere lehen lanak gaztelaniaz egiten bazituen ere, egun euskara beste inork bainan hobekiago men-peratzen du. Bere lehen lanak go-gora dakartzela eta oso txarrak zirela dio: «Oso erromantiko eta senti-mentalak ziren, auskalo, egoera bat agertzen zuten eta garai batetan Becquer bat denoi gustatzen zaigu».

«Nik ez dut uste poeta espezializatu bat naizenik. Gaiak, bizitza bezain zabal dira.»

Oscar Wilderen irakurle amorratua, •Gandiaga eta Salvatore Mitxelena-ren influentzia ere eduki omen zuen. «Asko irakurri nuena eta oraindik asko irakurtzen dudana «Mila eus-kal olerti eder» da, beste hizkun-tzatan berriz asko irakurri dut».

Z. A. — Eta poesia egiterakoan zer metodo erabiltzen duk?

—Teknika asko landu, ikasi, zu-

zendu, oparotasunari beldurrik ga-be haizkora sartuz. Batzuek, hitzak errenkadan goitik behera jartzea eta asmakizun polit bat poesia egitea dela pentsatzen dute. Gogoratzen naiz, nere poesietako batek bede-ratzi folio zituen, ikaragarri luzea zen eta folio batetan bakarrik ge-ratu zen, beraz haizkora sartu be-har zaio, kimatu, moztu eta asko-tan erre.

ezezaguna, baina jo eta ke ari dena

JAKIN aldizkarian asko idatzi du, entsegu gisako liburu bat idatzia dauka, euskararen instituzionalizazio bideari buruz ideia asko dauka, euskararekiko lanak egiten ari da.

Z. A. — Lehenago, hizkuntza asko ezagutzen dituala esan didak, honek euskararekiko laguntzarik suposatu al dik?

—Bai, adibidez Alemanian egon nintzanean hango metodologietaz jaketu nintzan. Alemana ikastean adibidez badaude liburu batzuk aleman errezean —euskara zaila dela esaten dutenak, ikas dezatela alemana eta ikusiko dute benetan erreza ala zaila den. Dena den, horretarako badaude liburu edo irakurgai batzuk eta horren arabera sortu zitzaidan euskaraz ere beste horrenbeste egiteko ideia; gramatikarik egin gabe, nobela tonto edo ipui batzuk idaztea, teatroa ere bai, hori dena hor zegoen zulo hori nolabait betetzeko. Hor daude Karraspio saileko liburuak.

Z. A. — Eta une honetan eskuarteetan lan konkreturen bat badaukak?

—Bai, beste poesia liburu bat prestatzen ari naiz, hor epigramak sartu nahi ditut, batez ere azkeneko auteskundeei buruzkoak etab... Adibidez orain gogoratzen naiz: «Esei, ebost, elau, ehiru, ebi, ebat, ezerrez», «Garaikoetxea sermolari, Arzallus monagillo, Leizaola sonbre-ro, jeltzaileak torero», «PCE bakar partiduak bezala», horrelako zerbait, desdramatizatzeko edo... Ez dakit publikatu ere egingo ditudan baino... Serio serio jartzen da eta une berean bururatzen zaion beste bat botatzen dit: «Kalboa naizela diozu eta zahartxoa, nere burua zure bular berrietan jartzeko. Bai, berriegiak dira, atzo oraindik ikusten nituen merkatuan salgai».

Z. A. — Euskara errazaren arazoa, horri irtenbide bat emateko Karraspio saila egiten ari zarete, baina zer erizpidekin egiten dituzue?

—Euskara erabat normala, arrunta, edozeinek uler dezakeen bat egitea da gure helburua. Gramatikari dagokionez ere sinpletasunik sin-

pleenera jo, aditza orainaldian eta iraganean oso erraz ipini, baina beti indikatiboan. Potentziala? Ba, trankak egiten dira: «Nik ezin dezaket hori ekarri», hori potentziala da eta ongi esana dago baina hori bera esateko beste modu bat badago eta haxe da: «nik ez daukat hori ekar-tzerik». Metodo honekin dago egina Karraspio saila. Honek berak bigarren maila bat izango du, gramatika, aditza, dena zabalduaz, hitzak ere ugalduz. Hirugarren mailarako badago zenbait liburu.

Z. A. — Idazlearentzat lan hau nahiko aspergarria eta zaila gertatuko duk ezta?

—Idazle bat hortan jarri eta erre egiten da, ikaragarri nekatzen da, kasi esango nuke gizon bat horrelako lan batetan jartzeko ez dagoela eskubiderik, zaila baita! Esaldiak beti laburrak, orduan, norberaren pentsamentua zehazteko, puntua jarri behar da; nik puntuari inoiz ez diot beldurrik izan, esaldia moztu egin behar da, era batetara esango zenukena aldrebes esan behar duzu. «Nik erpsi dudana liburua handia da».

«Karraspio saileko liburuak euskara erabat arrunta, normala, edozeinek uler dezakeena daukate.»

«Nik liburu bat erosi dut. Handia da». Lau edo bost folioko ipuiak idatzi behar dira eta bestela nobelak idatzi, teatroa ere bai, baina oso sinplea.

Z. A. — Eta jendearen artean zer moduzko arrera izan die?

—Oso ona, eta neri honek gauza bat adierazi dit, zulo ikaragarri bat zegoela. Ni, lehenengo momentuan asko poztu ninduen dei bat izan zen: «Hi! ulertzen diat». Horrelako liburuak berrogei egingo bagenitu, oraindik gutxi izango lirateke. Arrazoiak garbiak dira, euskalduntzen ari den jendearentzat ez dago ezer. Bigarren, umetxoentzat egin behar da, 10-13 urteko gaztetxoentzat idatzi behar da, gauza atseginak izan behar dira, gauza serioegiak ezin diezaizkiegu eman, horretarako hor dago Tximista saila.

Irudimenak eraginda gauza asko ateratzen direla demostratzen digu Pellok. «Gure euskara urri, motz hau ugaltzeko, aberasteko, oparotasun bat izan dezan, liburu batzuk hutsunez beteak argitaratzea. "Aurreko etxe..." Hor adjetibo bat jarri behar da, batek kuadratu jarriko du, beste batek polita, etab... Hori da hizkuntza aberasteko metodo bat. Honetarako idazle apalak behar ditugu».

euskara ez dago hilda

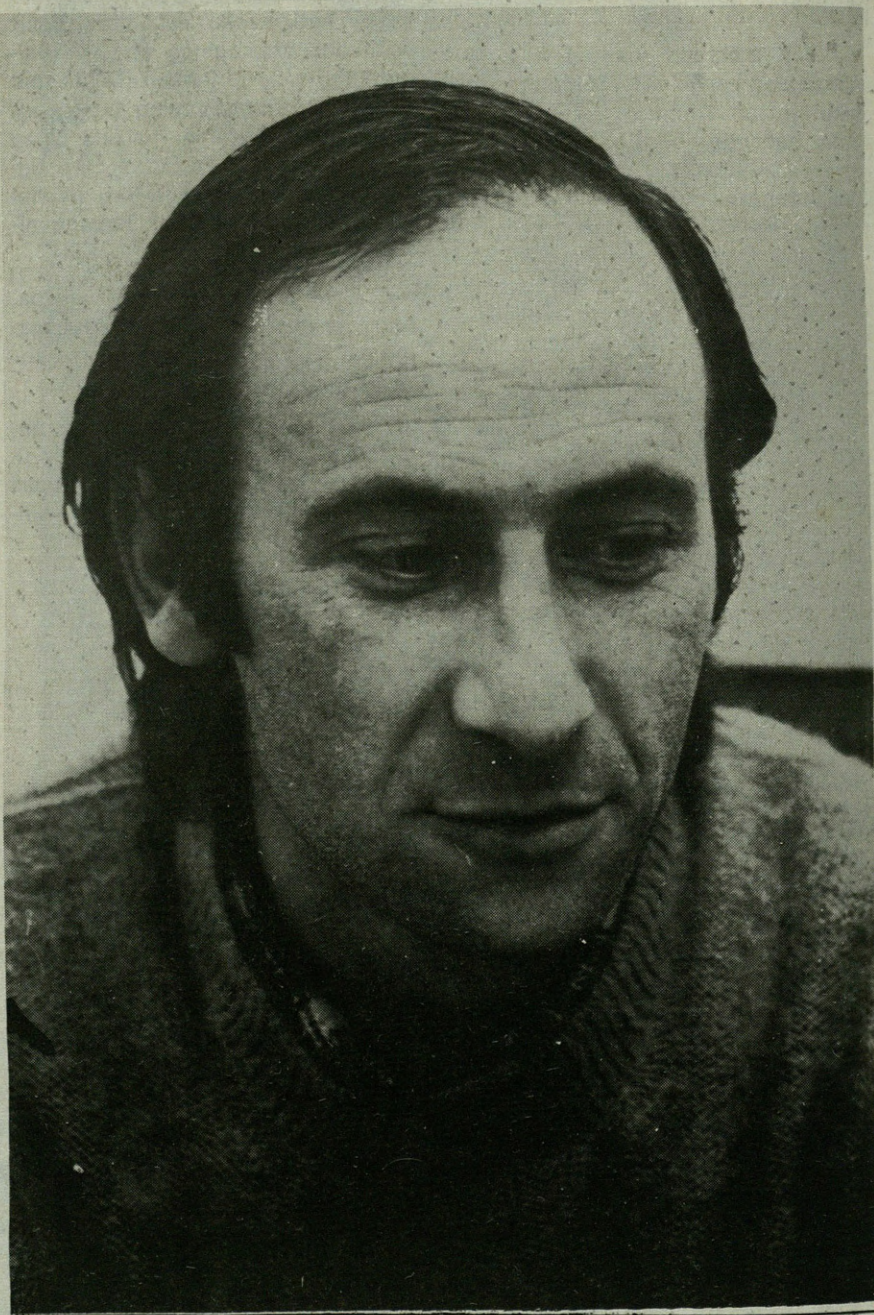
Diputazioko Batzorde Mixtoan, Gipuzkoa, Bizkaia eta Arabako mai-su-maistren koordinaketa darama, maisu-maistra hauen euskalduntzeko programaketa egin eta taldeak osatu. Gipuzkoan 50 talde daude, Bizkaian milatik gora ari dira eta Araban 450. Batzorde honek 500 ordu eta kurtsilo intentsibo bat eskeintzen die.

Z. A. — Euskara ikasten ari den jendearen artean frustrazio handiak sortzen dituk, zergatik dela uste duk?

—Begira, nere ustetan arazo asko ditu, hizkuntza bizia da, hori egia da, baina jende guztiak ez du euskaraz hitzegiten. Gu gaur, euskara indartzen eta berreskuratzen ari ga-

ra eta hori inportantea da, baina giroa ez da euskaldun itxia. Egia da euskara ikasten ari den jende asko nazka nazka eginda dagoela, behin hasi, bigarren aldiz hasi eta txofertzako karneta baino okerrago,

ez dute aurrera pausorik ematen. Zergatik den? Motibazio falta dela? Baliteke. Euskara zaila dela? Baliteke. Baina irakasleen arazoa ere badago. Maila honetan lan handia egin behar da, metodoak aztertu behar dira. Metodoak badaude, orain, metodo on bat irakasle txar batek kakaztu egiten duela eta metodo txar bat irakasle on batek on bihurtzen duela, hau esaera zaharra da, baina egiazkoa.

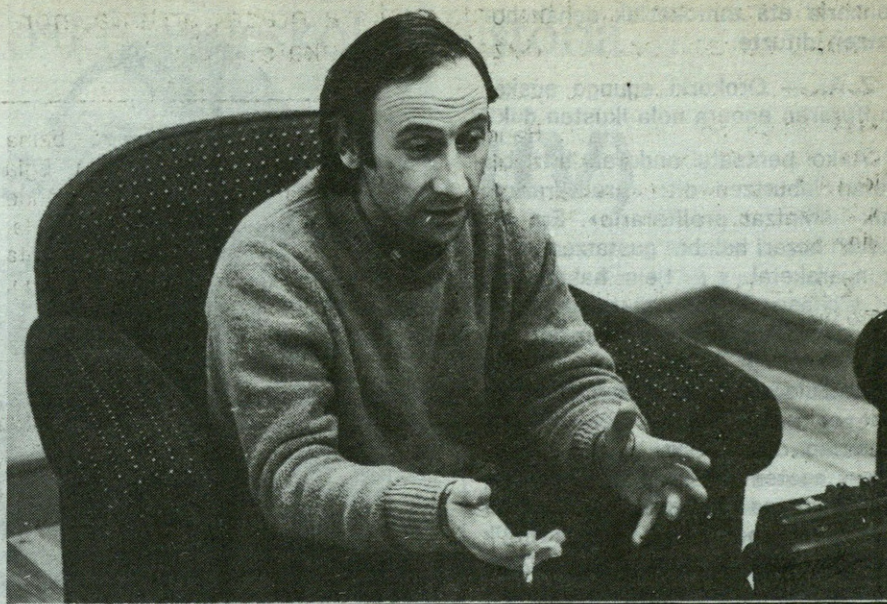
«Arabian, maisu-maistren artean, bost bat urte buruan euskara barra barra ikasi dutenak 50 bat dira, lehenago tutik ere ez zekiten eta gaur hitzaldiak emateko ere gai dira.»

Politika da
polikika
jendearen nahia
asmatzearen
amesa
Ta asmatutakoa
polikika
jendearen gainera
ezartzearen
irrika

Z. A. — Beraz, Euskal Herriaren euskalduntze bidea nola ikusten duk?

—Lehenengo gauza behintzat beste inor ezin nazkatuko dugula. Ez dakit... Batzu batzuk badaude, talde guztietan egoten dira, ala guztia eta erabat ala ezer ez esaten dutenak. Hoiiek azkenean ezerezean gelditzen dira, zeren dena eta erabat ez dago lortzerik. Beste batzuek ez dago ezer egiterik eta utz dezagun esaten dute. Humboltek duela 100 urte «hemen ezer egiten ez bada euskara galdu zaigu» esan zuen eta ez da horrela gertatu. Dena den momentu batetako giro hura pixkabat galdu egin da, baretu egin da, motibazio hertsia amorratu hura lasaitu egin da eta amorrazioak izugarritzko indarra du. Baina bestalde euskara kotizatzen hasia dago eta horrek ere asko laguntzen dio, hor tartean dirua ere inportantea da, batzuek diruarengatik eta beste batzuek beldurarengatik ere bai! ikasiko dute. Euskaldunok, Gandiagak esaten zuen bezala, edukazio gutxiago ikasiko bagenu... Gandiagak esaldi oso on bat dauka: «edukazioak erdaraz ikasi du eta karitateak sekulan euskararik ez», arrazoi osoa duela iruditzen zait, edukazio gutxiago bagenuke askoz gauza gehiago lortuko genituzke. Dena den, nik etorkizun ilunik ez dut ikusten, eta adibidez telebisioa bagenu! dudarik ez, askoz hobea.

Irakaskuntza mailan, Zorroagako fakultatean ere, euskarari dagokionez, ikasle eta irakasleekin batera akordio batzuetara iritxi dira, baina gauzak ez daude erraz. «Nik, behin baino gehiagotan esan dut diru fabrika Madrilen dagoela, eta hemen beste dirurik asmatzen ez dugun bitartean, behintzat handik hartu beharko ditugu». Baina diru arazoaren gainetik zenbait ideia badute. Uztaillean aurten dauden ikasleentzat ikastaldi intentsibo bat eratuko du-

«Gandiagak honoko hau esaten zuen: "edukazioak erdaraz ikasi du eta karitateak sekulan euskararik ez" eta arrazoi guztia zeukan.»

Ez omen da euskaran
madarikaziorik
arraioaren bat
alu eta arrania
ezik,
mekauenak
ez ziren
euskaldunak,
koinoak
ta
errekoinoak,
ta handik goikoak
ta handik behekoak
omen ziren
denak kanpokoak.

Kasikan
hain garbia zen
euskara
ezen
garbitu ere egin zuten,
madarikaziorik
izan ez zezan,
eta
hiletetan
abesteko prest zeuden
kirieleisonak,
ta euskara santuari
egiteko puntuan
bederatzihurrenak.

14. 1. 75.

te eta datorren kurtsoan, Iraila eta Urrian, ikasle, irakasle eta sekretaritzako partaideek euskara bakarrrik ikasiko dute.

Baina bere indarrak baretuz honoko hau konfesatzen dit: «Presupostua altutxoa da, hiru milioitik gora eta gero lokalak... 50 bat leku beharko genituzke eta non daude? eta noski 50 irakasle, irakasle bakoitzarentzat 20 ikasle izango lirake.

Z. A. — Orain arte zenbait irtenbide planteiatu duk, baina hor oraindik zulo asko gelditzen duk.

—Bueno, prentsa aldetik adibidez, nere ustez, kazetaritzan, euskaldunok oraindik gauza asko ikasi behar dugu, albiste soilak ematen ikasi behar dugu, soil soilik, komentario eta moralik gabe. Oso inportantea iruditzen zait, kazetaritza ahalik eta neutroena egin behar dugu, bestelabati harrikada eman ez gero, hura adiskidetzeara zaila izaten da eta hemen harrikada gehiegi dabilela iruditzen zait. Euskara erraza ibili behar dugu. Gero, frase luzeegiak erabiltzen dira eta esaldiak moztu beharra dago, puntuak jarri behar dira, makinan horretarako daude eta gero alaitasun apur bat ere eman behar zaio. Behar bada neri umorea asko gustatzen zaidalako izango da, baina umore sinplea erabili behar da, edozeini adarra jotzeko modu-

koa eta gainera libertate osoz. Kir-
tenkeria eta tontokeriak denak bo-
tatzen dituzte.

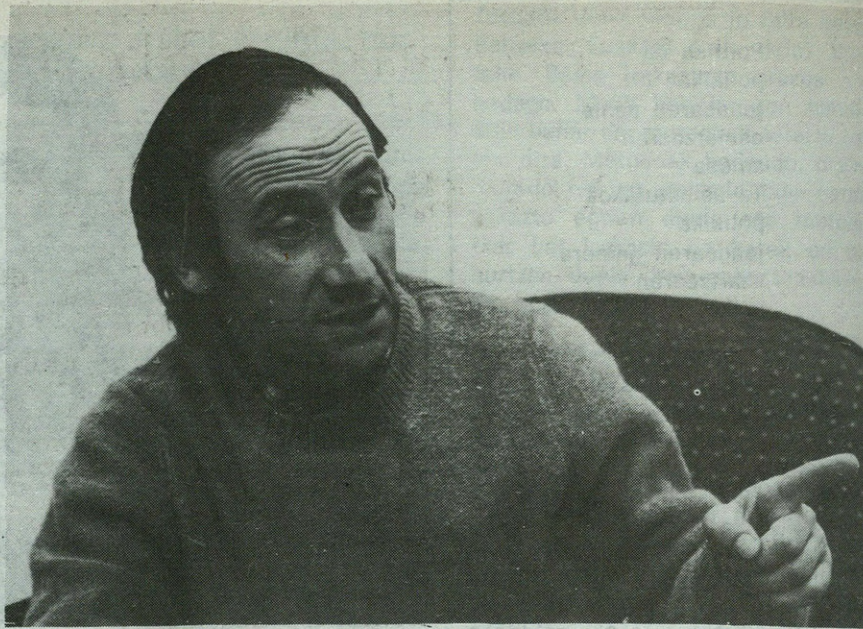
Z. A. — Orokorki egungo euskal
kulturaren egoera nola ikusten duk?

Asko pentsatu ondoren hitz ba-
tetan laburtzen dit: «preliterarioa,
nik behintzat preliterario». Eta on-
doren berari hainbat gustatzen zaion
konparaketak egiten hasten da.
«Garcilaso de la Vegaren bat ba-
daukagu, Lope de Ayalaren bat ere
bai, Sen Job asko, baina oraindik
Fray Luis de León edo Cervantes
bat ez zaigu sortu, sortuko dira,
etorriko dira. Gero, gauzak konta-
tzen, esaten ikasi behar dugu, az-
ken gerrateari buruz adibidez ez du-
gu nobela batik ere, poema batik
ere ez; Karlistadetatik Santa Cruz
apaiza daukagu, besterik ez da. Ge-
ro, badirudi gu oso jende serioa
garela eta ikaragarriko problema
handiak ikutu behar ditugula, Espai-
niako telebistan Arniches ematen
digute eta nik norbaiti ia Arniches
txarra den galdetuko nioke, jende
arunt eta soilak oso gustora ikus-
ten dute, behar bada intelektualei
ez zaie gustatzen. Neri, oesteko
nobelak asko gustatzen zaizkit, Es-
tefanía eta horrelakoak ere bai. Eta
hemen horrelakorik zergatik ez
egin? Eta zergatik Soroa, Toribio
Alzaga edo parre egiteko idatzita-
ko komediak, komedia hutsak? Jen-
deak parre egin dezala, baina eus-
karaz parre egin dezala eta hemen
umorea falta da, galdu zaigu era-
bat; eta idazle komikorik euskaraz?
Ez dakit.

Z. A. — Egun, euskal irrati eta te-
lebistaz asko hitzegiten duk, hauen
etorkizuna nola ikusten duk hik?

“simplemente maría”- -ren beharrean gaude

—Begira, egun irrati antzu dago,
gizajeok ahal duten guztia egiten
dute, baina materialik ez daukate.
«Simplemente María», «Elena Fran-
cis», jendeak hori entzuten du eta
benetan lauretan punttua egiten ari
diren emakume horiei eman «Sim-
plemente María»!, beren jersey egi-
ten ari diren bitartean negar egin
dezatela, baina euskaraz negar egin
dezatela! Idazlea txarra izango da,
ez du ezertarako balioko, baina
jendeak euskaraz entzungo du eta
bere sentipen soilak, sinpleak, pe-
nak, euskaraz negar egingo ditu.

«Hortxe dago Zegaman “Cara al Sol” inbentatu zuena,
Telleria. Zegamarrek monumentu bat jaso zioten eta hara!,
orain Zegamako txakur guztiek badakite txisa non egin.»

Z. A. — Baina «Simplemente Ma-
ría» eta «Elena Francis»-en tanke-
rako programak oso erreakziona-
rioak dituk, uste al duk jendeak
onartuko lituzkeela?

—Hori, praktikak erakusten digu.
Jende oso serioa badakizu nora joa-
ten den? Mostacho Pubera, dantza
egitera, burua musikaz lehertzera-
ino, zarataz lehertzera, hori ez al
da kontradizio bat? Orduan, jende
serioenak ere alienazioa behar du;
alienatu nahi duela? Baina euska-
raz! Musika egiten hasten gara eta
serioa dugu, eta hemen umorea be-
har da oraindik, bertsolariek kon-
tserbatzen dute umorea, batzutan
oso mingotsa da, askotan volteria-
noa, baina umore librea, taburik
gabea; esan nahi dut, tabuen kon-
trako taburik gabea. Umorea beha-
rrezkoa da, denei eta denari parre
egin behar diegu eta historia tris-
teak kontatuz negar egin arazi behar
diegu, ez dakit. «Simplemente Ma-
ría» horrek ikaragarri maite zuen,
baina jendeak... horrelako historia
tristeak, tristeak... Telebista mailan
ere gauza hauek kontutan hartu
beharko litrateke. Lehenago horre-
gatik esaten nizuen idazleak behar
ditugula, baina idazle apalak, beren
izenak sekula santan euskal kultu-
raren historiara ez direla pasatuko
jakingo dutenak, monumentu zai da-
goen idazlerik ez dugu behar. Jen-

de eta idazle askori «Don Quijote
de la Mancha»-ren sarrera irakur-
tzea komeni zaie. «Don Quijote»
baina lehenago «Amadís de Gaula»,
«El Caballero del Espejo» eta ho-
rrelako nobelak idatzi ziren, nobela
tonto asko eta azkenean, batek Don
Quijote sortu zuen. Hemen Don
Quijoteak egin nahi dira, ez bitar-
tekoak.

Francori kaleak eskeintzen zizkio-
ten, hortxe dago, Zegaman, «Cara
al Sol» inbentatu zuena, Telleria,
zegamarrek monumentu bat jaso
zioten eta hara! orain Zegamako
txakur guztiek badakite txisa non
egin.

Hauek dira elkarriketako azken
hitzak eta nere algara Diputazioko
zulo guztietan entzungo zen. Hori
bai, Pelloren irriparra ez da mugi-
tzen. «Nik esandakoarekin ahal de-
nana egin ezan» esanaz agurtzen
nau. Baina aidean, bi poesia ekar-
tzeko promesa gelditu da. Elkarri-
keta bukatzen nengoela ehundaka
folio karpeta batzuetan sartuta be-
sapean dituela hemen presentatu
zaigu eta ez dakit hogo haizearen
eraginarengatik edo zergatik, alaita-
sun eta katxondeoz beteta agertu
zaigu. Elkarriketako seriotasuna,
itxura hutsa ote? Ezagutzen dute-
nek hala diote.

LURDES AUZMENDI
Argazkiak: Txema Ormazabal.

gipuzkoako gaueskolen historia

pausoz pauso (IV)

77-78 ikasturtearen
balantzearen
jarraipena

e) Bistako gauza da abandonareen portzentaia larrienak noiz eta non gertatzen diren antzematea, datu horien arabera. Alegia, hastapen eta goi-mailetan planteatzen da fenomeno hau bortitzenik. Zergatik ote? Besterik ez bada ere, intuizioz edo horretaz jabetu samarrak ginen. Pentsatzekoa baita maila horietan (hasera eta goi-mailak) leheritzen dela ikaslegoaren ahalegina: haseran bertan gertatzen bada, hizkuntz ikaskuntzaren nekeaz beldurturik edo gerta liteke; azkenean bada, aitzitik, bizpahiru urtetako ahalegin neketsuen uztarik eskura ezinez etsipenaren muturrera iristen zaigu ikaslea euskararen ikasezintasunaz ia aski sinisturik edo. Erdibidekoak, hori da, haserako behaztopa-harriak gaudituta aurrerabidean doazenak, oraindik nolabait ere optimista samar aurkitu bide dira beren aurreakadaz jabeturik eta ikasgarritasunean sinisturik.

f) Abandono-fenomenoaren zergatiak aipatzen direneko puntuan, hiru bat faktore azpimarratzen dira eta indar berdintsuz azpimarratu ere. Badirudi, beraz, hirukote horren baitan dagoela batik bat problema honen iturburua eta ondorengo inplikapena. Gure aldetik agian ezer handirik ezin genezake egin ikasleen ardura bizten, euskararekiko beroien kezka sor erazten edota motibapenak areagotzen. Zertxobait bai, jakina. Baina ez da ahanzi behar motibapen sakonen mekanismoak ez daukela Gau-Eskoletako irakasle eta lanabesen esku, Euskal Herriko egoera soziolinguistikoaren eta, horrenbestez, bostere politikoaren esku baizik. Irakasle-prestakuntza delako auzian nahiz programa eta orientabide zehatzik ezaren problematikan, alderantziz, zeregin handiak ditugu eta hobekuntzaren aldeko urratsak ematea, hein batean, posible dela ere ezin da ukatu.

g) Zer esan euskaldun berrien kopuruaz? Hemendik 414-ren bat ateratzen zaizkigu eta beroien euskaldun berrietasuna ere ez dago garbiegi; gauza

galtza baita euskaldun berri noiztik aurrera den jakitea, zein hizjariotasun eta ekspresio-kemenen jabe izan behar duen. Urtero 414 euskaldun berri sortuz, hori bai, Gipuzkoa ez da sekula euskaldunduko, baina hobe izango dugu gure egungo egoera anormaltzat harturik normalizapenaren aldera pausoak ari nago emango direneko egunak noizpait etorriko (irakur, ekarriko) direla pentsatzea.

h) Alfabetatuen kopurua irakurrita, antzeko galderak formulatzen ditugu. Euskal kulturarekin oraindik ere beraren atxekimendua askoz ere hurbilagoa dela aitorturik, euskal kulturaren euskarririk sendoenak baitira, euskal kulturgintzaren etorkizuna neketsua antzematen dugu harik eta alfabetatze kanpainen indar-berritze sakon bat burutzen ez deino. 519 bat zenbatu ditugu ikasturte honetan. Kopuru horrek zer inplikatzeko ote du euskal liburgintza, kazetaritza eta, orohar irakurle-goaren (eta baita idazle-goarenean ere) alorrean? Ezer gutti zalantzarik gabe. Gure literaturaren zoria betiko egoeran dagoela uste izan behar. Gure kazetaritzaren euskalduntze-ezina, hondar apal batzu izan ezik, bistako gauza dirudi.» (1977-78ko Balantzea)

Ikasturte honi buruzko esanak bukatzeko, uda-ikastaldiak aipatu nahi ditugu. Beharbada berandu. Zeren Goiherriko Euskal Eskolako arduradunek esandigutenez, jadanik 1974ko udan eraturik bait zuten lehen ikastaldi intentsiboa. Geroztik, Goiherriko hau, aurrerakada izugarrian etorri da, bai ikaslegoaren kopuru aldetik bai erresultaduen baloraziotan. Gerora, besteak beste, Abaltzizketa, Eibar, Arrasate, Bidasoa, Erreterria, Donostia eta beste hainbat herritan eratuz dator uda-ikastaldi intentsiboen esperientzia oparoki.

Batere zalantzarik gabe, udako ikastaldi intentsibo hauek, ezin sinistuzko inportantzia dute hizkuntz-ikaskuntzaren prozesuan. Zerbait egiten da, ahal dena, baina alderdi hau orain ez bezala zaindu beharko litzateke baldin eta noizpait Gaueskolak mekanismo sendo eta oparo batzuren jabe egiten badira. Hizkuntz-ikaskuntzan, izan ere, intentsitate-faktorek izugarriko eragina du, iraupen-faktoreak duen arabera. Eta uda-ikastaldion bitartez xede hori esku-ragarri bihurtzen zaigu: hots, euskara denbora laburragoan ikasi eta gehiagok ikasi, dinamika horretan abandono-fenomenoari errazago egiten bait zaio buruz-buru.

1978-79 ikasturtea: hirugarren etaparen atadian

Iñaki Ansoategi ekonomilariak (Estado actual y proyección futura de las Gau-Eskolas en Guipúzcoa) Gipuzkoako Gau-Eskolen finantz-egoerari buruzko estudio zehatza egin zigun. Estudio horretan oin harturik, 1978-79 ikasturterako Gipuzkoako Gaueskolen presupuesto orokor bat formulatu ahal izan genuen. Estudioan, ikasturte osorako ikasle bakoitzaren kostua 9.000 pezeta inguru markatzen zen, horretarako hainbat eta hainbat bariante eta faktore kontuan harturik. Honela zehazten zigun kostu hori Ansoategik bere lanean:

«Gastos por alumno (por cada concepto):

— Liberados	888 ptas.
— Kilometraje	78 »
— Cursillos	117 »
— Irakasles	6.413 »
— Materiales	1.000 »
— Locales	177 »
— Mantenimiento	106 »
— Activ. compl.	130 »

TOTAL 8.969 ptas.»

Esan bezala, 9.000 pezetako zenbaki hori hartu genuen, Gipuzkoan zenbait ikasle zebilen jakinik, ikasturte honetako presupuesto orokorra itxuratzeko. Gero noski, mundu osoak dakien legez, zenbakiak paperean galtzen dira finantz-iturri horien aztarnarik inondik somatu gabe. Hara zertan den, gauzak behar bezala edo egiteko, ikasturte honetan behar genuen dirutza: 67.941.000 pezeta.

Dirutza hori nork inbertitu behar du aurrerantzean? Horra galdera. Erantzuna, berriz, ez da beste munduan bilatu behar. Argi eta garbi dago: Euskal Herriko kapital «publikoaren» egitekoa da erantzukizun hori. Hauzi honi buruz, gogoeta batzu azaldu nahi nituzke, bazterretan entzun ditudanak entzunik, hala-koxe injenuitate bati darizkion ideiak bizirik bait daude han-hemenka. Alegia, Gau-eskolen autodesarrolloaren ideia bitxiar mintzo naiz, Gaueskolak barne-tik autofinantziagarriak balira edo. Gau-Eskolak, barrutik soilik, ez dira ez autofinantziagarriak ez autodesarrollagarriak, eta ideia hauen hildotik doan praktika oro, Gaueskolen etorkizunari alternatiba serioak planteatzen baino areago dabil bere autosufizientzia merkea frogatzen. Frogatzen edo frogatu nahirik, zeren zerbait frogatzekotan, be-

re ingenuitatea frogatzen bait lezake soilik. Onenean ere, ikasleen kuota garai bati esker, kostuen alde tipi bat ase liteke, inondik eta inola ere alternatiba global eta bideragarrietan sartu gabe.

Beste maila batetan, irakaslegoari buruz zera esan dezakegu, 228 ordu inbertitu zirela horren prestakuntzan, ikasturtearen atadiko ikastaldien bitartez.

Ikaslegoari dagokionez, hasi 8.387 ikasle hasi ziren Koordinakundearen sare-barruan. Ohartxo labur bat egin beharko litzateke hemen: izan ere, urte-urtezko zenbakiak aurrean hartuta, beherakada larri batez gatoz. Eta hori horrela da. Baina kontuan har dezagun, gero eta jende gehiago dabilela Koordinakundetik kanpora (entrepresa, instituzio publiko, akademia, etc.). Datu hau, nolabait, konpentsagarria bihurtzen zaigu, ikaslegoaren zenbakiak g'obalki tratatuz. Erlatiboki hartuz, ordea, beherakada gauza nabarmena da eta euskararen aldeko olde-geldigaitzen egoera itxaropentsutik arras urrun, ondorioz.

Ikaslegoa ezaugarritzatzeko asmoz, karakteristika hauek agertzea merezi du:

— Ikaslegotik, inmigranteen portzentaiak honela gertatzen dira: Goiherrian 35 %; Urolan 20 %; Kostaldean 24 %; Hernanialdean 24 %; Urola Garaian 47 %; Bidasoaldean 22 %; Deba Garaian 20 %; Leintzen 30 %; Donostian 15 %; Tolosaldean 12 % eta Oihartzunaldean 15 %.

— Ikaslegoa gehienbat estudiante eta langileen artean osaturik dago.

— Adinaz, gehienbat 15etik 25urte artean dabil.

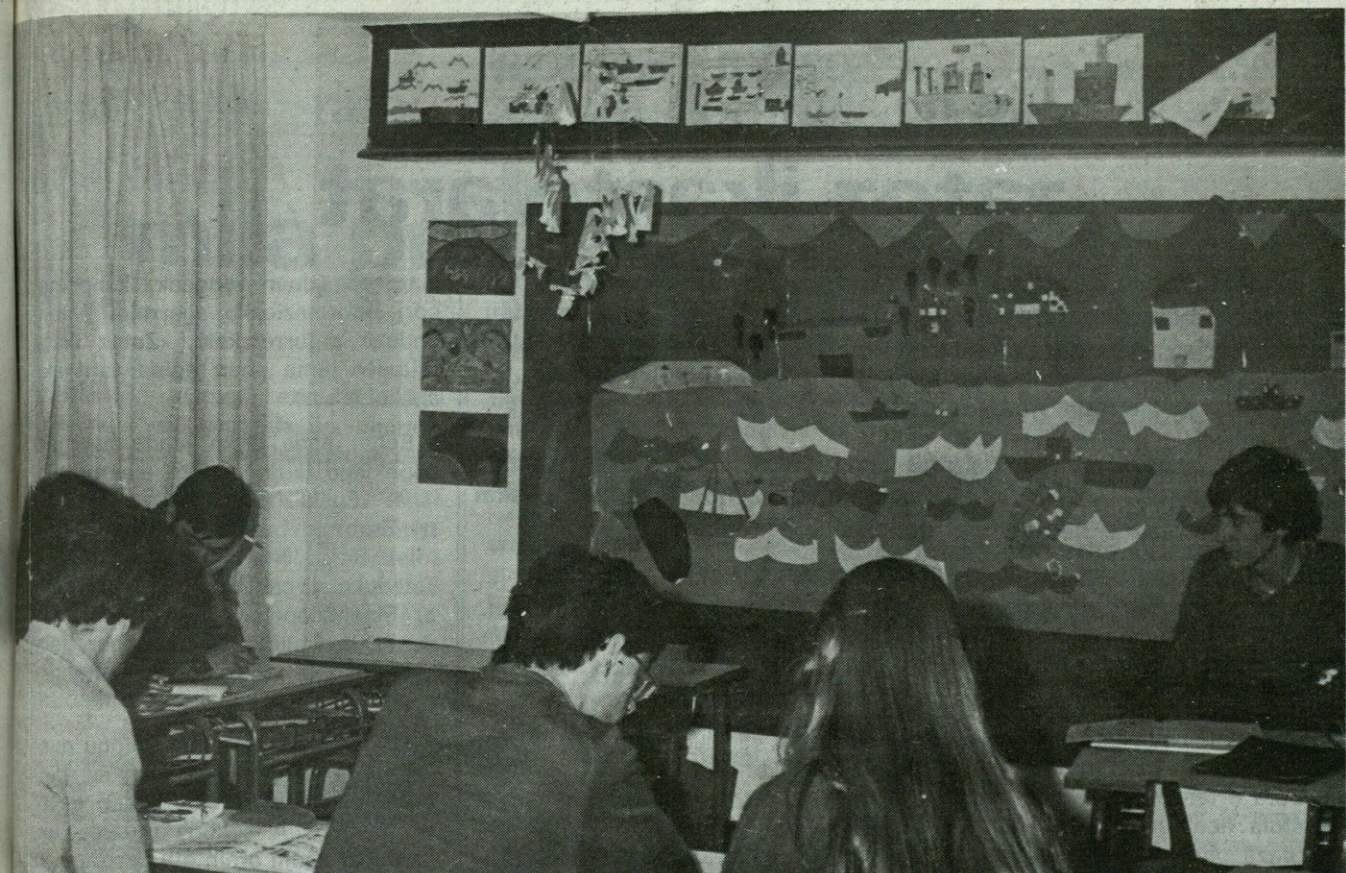
— Seksu aldetik, azkenik, emakumeak gailen ditugu: 60 %.

Ikasturte honetako beste datu batzu, honakook izan litezke. Ikasleen kuota aldetik, ikasturte osoa gehienbat ordaindu zuten lekutan, 6.500 pezeta inguru zebilen kontua. Irakaslegoaren ordainketa, berriz, hori ere gehienik ordaintzen zuten herri edo auzotan, 6.000 pezetako bat zen. Oraindik ere toki askotan ezer ordaindu gabe, jakina. Entitate publikoen diru-laguntzaren arrosotarik ia ez da somatzen, han-hemenka emandako «detalle» batzuen gainetik. Batzbestea jota, ikastorduak asteko, 4,30 ordu inguru zebilen. Eta ikasturtearen iraupena zortzi bat hilebetekoa, hau ere batzbestea jota.

Ikasle-irakaslegoaren ezaugarritzatzelan honetan, irakasleei buruz beste datu pare bat eman liteke. Alde batetik, orotara 625 izan zirela. Gero, gaitasun-ezaugarri gisa, Euskaltzaindiaren «D» titulodunak 194 irakasle zirela, 9 «B» titulodunak, eta 422 gabekoak.

Ikasturte honi doakiola, abandonoreen fenomeno nola gauzatu den zertxobait ezagutzeko, eskualde bakoitzeko herri nagusiaren hautatu dugu lekukotasun gisa. Nahi izanez gero, datuok herri eta haurzoka ere eman ditzazkegu, baina

hori esposizio-astun bihurtuko litzakeelako beldurrez, herri nagusien mailako agerpenera mugatuko gara hauzi honetan. Honelatsu gertatu da, leku horietan:

Zarautzen (Kostaldea), 30 %; Errenterian (Oihartzunaldea), 40 %; Urola (Azpeitia, Azkoitia, Zestua), 15 %; Eibar (Deba Garaia), 30 %; Tolosa (Tolosaldea), 50 %; Irun (Bidasoaldea), 50 %; Oñati (Leintz), 15 %; Amara Berri (Donostia), 25 %. Abandonoa motibatu zuten kausen artean, eta bailada bakoitzean kausa horien balorazioa desberdina den arren, gehiena aipatzen direnak hauek dira: ikaslegoaren ardura kaskarra, irakaslegoaren gaitasun eskasa eta giro sozio-linguistiko orokorra. Bestalde, abandonaren fenomenoak mailaz maila nola eman den zehazterakoan, nahiko desberdin azaltzen dira bailadak; batzuetan oinarritzko eta haserako mailak aipatzen diren bitartean, bestetan alfabetatzea eta «D» tituloa agertzen dira.

1978-79 ikasturtearen amaieran, urtero bezala, zenbatsu euskaldun berri sortu ziren alde batetik eta zenbatsu alfabetatu ziren bestetik, jakin nahirik, inkesta bat zabaldu genuen herriz-herri. Askotatik, ordea, ez zen erantzunik jaso. Esate baterako, Hernanialde osotik (Hernani, Urnieta, Lasarte, Usurbil, Añorga) ez zen ezertxo ere jaso. Eta

horrela gertatu zen beste herri askotan. Horrexegatik, hemen orain plazaratzen ditugun datuok, gora-behera guzti horren barruan jasoak daude eta ezin dira beren balio erlatiboan ezik kontzebitu. Halaz guztiz ere, argitaratzea erabaki dugu. Bego horretan, beraz, argitasun apur hori, gauzak ikuspegi hertsia batez begiz jo ez ditzagun:

- Oihartzunaldean, sortutako euskaldun berriak 57, alfabetatuak 48.
- Donostian, sortutako euskaldun berriak 109, alfabetatuak 11.
- Leintzen, sortutako euskaldun berriak 12, alfabetatuak 27.
- Bidasoaldean, sortutako euskaldun berriak 23, alfabetatuak 14.
- Tolosaldean, sortutako euskaldun berriak 59, alfabetatuak 92.
- Deba Garaian, sortutako euskaldun berriak 70, alfabetatuak 59.
- Urolan, sortutako euskaldun berriak 20, alfabetatuak 0.
- Goiherrin, sortutako euskaldun berriak, 25, alfabetatuak 65, «D» mailakoak 41.
- Kostaldean, sortutako euskaldun berriak, 76, alfabetatuak 64.
- Urola Garaian, sortutako euskaldun berriak, 13, alfabetatuak 21.

Ikasturte beronen barruan, eta ia uda aldera, aurreko esperientziaren hildotik, zenbait lekutan uda-ikastaldi inten-

tsiboak antolatu ziren. Batzu hilabete-koak eta bestek hiru bat astekoak. Eta zenbaki batzuren jabe garenez, eman ditzagun ditugunak:

- Lazkaoko uda-ikastarotik 350 ikasle inguru pasa ziren.
- Abaltzizketatik 150 ikasle.
- Eibarkotik 200 ikasle.

Uda-ikastaldi intentsibo hauen barne, Donostian espreski maisu-maistrentzat hilabete-ko bat eratu zen, horientzat berorietatik neguan ere antolatu izan ditugun eran. Eta 100 bat maisu-maistra ihardun zen Donostiako honetan.

Bukatutzat joko nuke Gipuzkoako Gueskolen historiari buruzko idazlan-txo hau ikasturte honekin berarekin batera. Aurtengoa, hots, 1979-80koa alegia, aspaldi samar jarri zen abiatan eta nahi izanez gero informazio pittin bat ere eskain dezakegu. Halatan ordea, informazio hori, batez ere irakaslegoarentzat antolatu danaren sailera murriztuko litzatekeenez, begi-bakar edo horrela moduz geratuko litzateke beraz, eta hobe dugu «historia» honen kanpotik uztea.

GIPUZKOAKO
ALFABETATZE-EUSKALDUNTZE
KOORDINAKUNDEA
(1980 - III - 7)

“seaska”ren deia zatoz ikastolarat

Aspalditik ez genuen Ikastolaren berririk eman, berriz ere d-torkizu gai hori, diruaren arazoa gibelean daukala. Urte garrantzitsu baten atarian dagoela (2.mailaren irekitzea prestatzen), Ikastolak «Euskaldun bakoitz 5 libera» kanpaina urtekaria hasi berria du, Apirilaren 1etik 30era iraganen dena.

Horra aurtengo zenbakiak: 40 ikasgela 24 ikastoletan banatuak, 41 jorنالari 500 haur euskaraz eskolatuak, 3 udaleku, Ipar euskal herri guzian, jende helduentzat dohainik emandako Gau-eskolak.

gero eta zailago

Ba dirudi hori dela Ikastolaren destinoa, Iparraldean bederen. Handitzen den neurrian diru-beharrak ere goitika ari dira, ez daiteke gauza bera erran estatuen laguntzaz: ikastola hedatuz doalarik gero eta laguntza guttiago emaiten dio, baina ere sekulako trabak ezartzen dizkio. Aski da ikasturte hontan gertatuaz orroitzea: futbol partidaren debekatzea, ikasgelen kentzea edo ez emaita. Eta ez dela hortan geldituko pentsatzeko igarle izaitea ez da beharrezkoa, handi baledi ez litzateke harrigarri.

Azken traba delako Kontseilu Orokorrak ezarri dio Ikastolari. Urtarrilean ospatzen zuten diru-laguntzak finkatzen diren biltzarra. Heien arazoen agertzeko Seaskako langileak, langile bezala, joan ziren Pauera. Biltzarra bururatua zelarik banderola bat atera zuten eta heien eskakizunak oihukatu. Kontseilu gaixo horiek gaizki hartu zuten afera, holako mehatxu-egimoldea ezin onartua zela eta abar. Eta kexu dira demokrata onak: Seaskak eskatu arte dirurik ez. Hortan dago afera, nahiz demartxak egin diru-laguntza jadanik ttipi hori (budjetaren %5, jaz %10) ez da oraino heldu.

euskaldun bakoitz 5 libera

«Seaska-ren aurtengo budjeta 2 600 000 liberakoa da. Bere gas-tuei buru egiteko, Seaska-k 200 000 liberaz goiti behar du hilabetero. 1980-eko martxoaren 31-an bankoan

zuen ziloan 110 000 liberakoa zen. Apiril hontan ordaindu behar dituen paga eta zerga sozialak 180 000 liberetara helduko dira.

Aurten, 450 000 liberako diru-laguntza eskatu dio Seaskak Kontseilu Jeneralari. Honek bozkatu duena 150 000 liberakoa izan da. Beraz 300 000 libera beharko dira nola hala aurkitu. Horra hor hilabete berezi honen helburua» dio atera duten folletoak.

Ikusten denez diru-egoera ez da hoberenetarikoa. Aurtengo kanpainak ez du joan den urtekoekin berezitasunik: paperak zabalduko dira, eske-untziak saltokietan eta abarretan ezarriko dira. Baina interesgarria izanen da ikustea nola

ihardeten duen jendeak, kanpaina hori informaziozko agerraldi baten ondoan datorrelakotz, «Zatoz Ikastolarat» lema pean egina (afitxak, artikuluak...).

Behar bada orain jende batzuek hobekiago ikusten dute Ikastolaren lana: «Euskal Erakaskuntzarako Herri Zerbitzu bat betetzen du Ikastolak. Beraz, frantses eskola bezala, Estaduko diruak behar du finantziatu. Finantziapen hori eskuratuko ez duen, euskaldun jendeak beregain hartu beharko ikastola sustengatzea.»

«(...) berriz dei egiten diogu euskaldun jendeari, berea duen eskola, euskaldun eskola, euskararen eskola: IKASTOLA sokorri dezan. Euskara bizi dadin orain eta gero, eman zuen diru-laguntza:

— eske-untzietan

— Caja Laboral Popular, Seaska
N.º 001 001 32 32

Seaska berari, 8 rue Thiers 64100 Bayonne, Tel. (949) 59 10 53.

ASTEMA

ramuntxo eta dominik hil dira

mila puskatan desagertu dira

Itsasuko «OLHA» etxean MAMU izeneko xakur bat bada. Egun batean etxeko batek «xakur jakintsua» izen-goititu du.

«Eztakiat zer duten egun, normalki aski diat heien ondoan pasatzea fereka nazaten, baina gaur ez didate kasurik egiten, aparentziarik ere... Alta ba duk jende egun etxean... Bitxia duk, ez dituk sukaldean egoiten, ez dituk larretarat joaten, hor gelditzen dituk eskalerratan, zerbait goitatzan ari baleude bezala, ixilik edo ahopeka mintzo... Hago, eskalerrak iganen ditiat, ea zer den gainean.

Zer ixiltasuna gela hortan, iduri likek denbora gelditua dela... Zer egiten du horrek mahain aintzinean? Zer da mahain horren gainean? Ez-

tia ikusten... To, kanpora joaten duk orain, segituko diat, horrek ferekatuko nik behar bada... Hiru neska horik ez nitian ikusi sartu naizelarik, nigarrez ari dituk ixilik. Atzo ere nigarrez ari zitian, eta herenegun ere, hego haizea errege zen asteazken hori geroztik dituk hola. Pena emaiten didate.

—Ez zaitezte triste izan hola...

Gizakiak triste direlarik beti mintzaten zaizkie alimaleei, baina horiek ez dute nahi.

—Begira nazazue bederen!

Ez, ez naute ikusi hobe diat joaiten jenatuko ditiat bestenaz.

Non pasatu da mahain aintzinean zegoen hura? Ha, hor duk eskale-

retan... Jende gehiago heldu duk, zer oto andana!... Ikusi nik. Horrek ere begiak gorrituak ditik, belaunikatzen duk, eztiat konprenitzen erraiten didana... Norbait heldu, liliak dakarzkite, pasa, pasa... Ferekatzen nik, zer derrasa?... Jarriko nuk ondoan, partika ahal baneza haren tristezia... Jausten duk, otoan sartzen duk, besteak ere.

Denak joanak dituk, elizako ezki-len soinua hedatzen da Ateka Gaitzan. Ez duk nehor gelditzen eta etxea hetsia duk. To, itzuli bat emanen diat larretarat, han atxemanen diat behar bada mutiko gisako hori, ardien deizterat doalarik beti eremaiten nauena. Han dukek segurrik, larre erdian, begiak txapelak gordeturik abantxu, belarren artean ibiltzen, urrunerat so...»

Mendirat jo zuen Mamuk eta gaua arte han egon zen. Eta, orduan, bakarrik xakur batek ikus zezakeena ikusi zuen: sugar bat. Eta sugar hori luzaz mintzatu zitzaion laboran-

tzaz eta laborarrietaz, borroka armatuaz, Lapurtarren Biltzarraz eta trakturren historiaoz, GinKas eta Patxaranaz, urtatsaz eta beste ainitz gauzetaz, bere barneko bizi hori kar-

tsuki nahiz ironiaz kanporatuz.

Geroztik arrats guziz mendirako bidea hartzen du Mamuk, sekulan itzaliko ez den sugar horren ondoan gauaren iragaiteko.

Kolpea hartu dugu, eta barneratu. Eta urratuko dugu bidea, urratuko dugu, zuen haragi-puska bakotxendako mila kolpe itzultzeko unea hel dadin, herria bizi dadin.

Lan horiek Baigorriko Ramuntxo eta Itsasuko Dominiken lagun batzuek eginak ba datozkizue. Dakizuenez Martxoaren 26an Baionan hil dira Su-Prefetaren emaztearen otoan ezartzen zuten bonba heien eskuetan zapartatuz. Ipar Euskadiko borroken historiaan lehen aldikotz dituzte bi militantek heien biziak ordaindu zituzten ideiak eta helburuak. Desagertze latz bi horiek ukaldi ikeragarria izan dira abertzaleentzat, baina oinazeari laster lotu zaio haserrea.

Haserrea botereak manatu duen kanpaina gezurtiarengatik: kriminalizat pasarazi ditu Dominik eta Ramuntxo, Su-Prefetaren emaztea hiltzea zutela helburua erranez, Su-Prefetura saltaraztea zelarik heien nahia; jendea nahasi nahi

izan dute Ramuntxo errefuxiatua lehenik eta gero «espainola» zela aldarrikatuz. Kanpaina horren helburua arrestatuen eta abertzale mugimenduaren eskakizunen kriminalizatzea zen: horretarako komunikabideetat baliatu dira, SUD-OUEST eta Irratiak langile onak zirela; berri horiek EGIATZATU GABE zabaldu dituztenek berriz planteiatu behar lukete heien karrera kazetalaritzan. Jendeen erreakzionetan denetarik izan da, baina jende askok, prentsaren lehen bersioa gogoan izanik, ez ditu Ramuntxo eta Dominik ezagutu.

Haserrea kargudunen hipokrisiarengatik. Dominik eta Ramuntxo borronka armatua —ez etsipenez baizik eta borroka bide bat bezala— hautatzera bul-

tzatu dituen egoeraren sortzaile edo sustengatzaile horiek berberak baitira heien heriotzaz baliatu «bortizkeriaren kontrako» manifestazio bat antolatuz. Eta zer erran erresponsabilitate ukatze hortan kargudunak lagundu dituzten beren buruak abertzaletzat daukatenez, Dutournier jelkidea barne? Gure mesprezioa dute bakarrik merexten.

Haserrea arrestatuek komisarian pasa behar izan dutenagatik. Nahiago dugu detailetan ez sartzea.

Gure moldean nahi izan ditugu gure bi lagunak hemendik agurtu. Heien heriotza izan dadin pitzaile, egun batetan herriak bere egiteko Dominik eta Ramuntxoren helburuak.

**Biluzik gaituk
Hire gorputz hautsiaren aintzinean.
Hire odola
Larru gainean senditzen diagu,
Bero beroa,
ezin ken, ezin ahantz.
Hi joana
eta gu hemen,
gure gorputz hauskorrak eskutan,
aintzina äri.**

(Hemen doan testoa, Ramuntxoren lagunek Donapaleun jendeaurrean irakurritakoa da, Aberri Egunean.)

Ramuntxo gure laguna galdu du gu denek dakigun maneran. Gertakari hortaz untsa baliatu dira gure herriaren etsaiak.

Pariseko gobernuak bere zerbitzuko dauzkan esku makilen bidez;

- gure herrietako kargudunak
- bere indar zapaltzaileak
- Irrati telebista-kazetak.

Denetaz untsa baliatu dira Ramuntxoren zikintzeko eta haren itzalian abertzale, zindikat, kultura mogimenduen zikintzeko eta errausteko.

Bainan guk, bere lagunek badakigu Ramuntxo nor den eta zer nahi duen.

Ramuntxo da Baigorriko familia xumeenetako seme bat. Gu bezala 16 urte artio herriko eskolan ibili da. Herriko bizian parte hartu du osoki. Talde mota guzietan parte hartu du: dantza, kantu, pilota, rugby, antzerki, kabalkada, Da oroz gaineretik bizikoia, adixkidekoia, lagunez inguratua, maitatua, estimatua. Oso ki Baigorriarra.

16 urtetan bolanjer aprendizgoak egin ditu 3 urtez. Gero ofizialez, ofiziale ibili da tindurgoan, zurgingoan, sasoinak ere egin ditu herritik kanpo betarrabetan edo arbola ehale gisa.

Frantses izaiteari doakon eginbidea beterik, urte bat haren zerbitzuko galduz, Ramuntxo luzaz lanik gabe egon da.

Zerbait egin nahiz lanaren ukaiteko berriz egin ditu aprendizgoak bere ustez lan segur bati buruz. Ajusteur ofizioa eskuratu bainan halere lanik gabe gelditu.

Ez du Ramuntxok nehoren eskola beharrik ukan sistema kapitalixta zer den jakiteko.

Berak aski jastatu ditu horren ondorioak:

- lan gabezia
- jornal ttipia
- laneko kondizione txarrak.

Ramuntxok hautu bat egin zuen. Bazakien nun engaiatua zen, zer irrisku hartzen zuen. Euskadi libro eta sozialista bati buruz bere bizia eman du.

RAMUNTXO ETA TXOMIN, HERRIAK EZ ZAITUZTE AHANTZIKO.

gogorkeriaren epai etiko baten alde

Euskal Herriko Apaiz Bateratzailerak 20 puntu dituen Lan-dokumentu bat zabaldu du hilabeteko gogoetaren ondoren. Beraz, ez da bat batean egindako lan bat, baizik ongi pentsatu ondoren egina.

Dokumentu osoarentzat tokirik ez dugunez gure astekarrian, or agertzen diren zenbait iritzi, ideia, abiapuntuen berri eman asmoz ari gara gure irakurleentzat.

Mundu konfliktibo batetan bizi gara, mota guzietako gogorkeria agerpen artean, eta konkretuki gure Herriak, gogor ere gogor sufritzen du errealitate hau.

Badakigu jakin arazoa gaitza eta gure lana probisionala dela, batez ere egoera politikoa eta burruka harmatua analizatzeko orduan.

Guztiok fedetik hitz egin nahi izan dugun arren, zenbait predikutan, Eliza Ofizialaren dokumentutan hartu

izan diren jarrerak, guk geuk hartu izan ditugunak ere bai, agian fedetarekin zuzenean zerikusi gutxi dute.

Ebanjelioak pobreen, explotatuen eta zapalduen alde paratzea esijitzen du argi eta garbi.

Bainan, gogorkeriari buruz egiten diren salaketak epai politikoak dira izan, aukera politiko bati lotuak nahitaez. Eta ideologiak eta azterketa sozio-politikoak, klase baten eta Herri konkretu baten aldeko aukera praktikoaren erreflexu dira.

Mintza al daiteke Ebanjelioaren izenean gogorkeriari buruz? Noraino? Hauek eta egin daitezkeen beste galdera askok erantzun oso ezberdinak izango lituzkete.

Nazareteko Jesusek ez zituen ez erromatarren okupaziorik, ez zela askatasun burrukarik kondanatu, baina gogorkeriazko ondorioak

bere gain hartu zituen bidegabeko egoera konkretuak salatzerakoan. Ebanjelioko mandamendu haundia bezala elkar maitatzeko agindua utzi zigun. Agian, ausardia ebanjelikotarik bat bortxagabeko burruka konprometitua dateke.

Gogorkeria guztiek ez dute balorapen etiko berdina. Ez daiteke beste gabe ordena ezarriaren gogorkeria justifikatu, eta ordena horren kontrako gogorkeria kondenatu. Oso argigarria da zein errazki dei daitezkeen «terrorista» edo «héroe» segun eta zein aldetatik begiratzen zaion. Epai etikoak, balioduna izateko, ahulen eta ahaltsuen gogorkeriak kontsideratu beharko ditu, eta epaia partziala izan ez dadin, gertaerak beren testuinguru historikoan aztertu.

Horregatik, batzuentzat errejimen berri hontan kualitatezko eta kontenido demokratikazko aldaketa bat gertatu den artean, beste batzuen ustez ez da funtsezkoan aldatu behar lukeena aldatu. Ezin dute balorapen berdina izan, zapalketazko sistema bat defenditzen duenaren gogorkeriak eta askatasunaren eta justiziaren alde borroka egiten duenarenak.

Legea justiziaren adierazpen automatikoa ez dela kontutan izanik eta legea haustea ere ez dela nahitaez elkarrekin bizitzearen aurkako atentatua, pertsonaren oinarrizko eskubideak zapalduko lituzkeen edozer onartu ezinezko bortxakeria litzateke. Eskubide horietako bat bizitzeko eskubidea da. Baina askatasunean bizitzea ere eskubidea da. Bada bizia baino askatasuna gehiago maite duenik.

Beraz, «bortxarik gabeko burruka» bidea karismatzat nahi dugun arren, ez dugu ukatzen, askakuntzaren kristau bidean sar daitekeela bortxazko bidea, gaitz erditzat harturik.

Etika eten gabe aztertu beharra dago, Ebanjelioaren argitan.

K. E. I.

baserritarrek erakutsi zidatena

Goiz zen oraindik, eta baserri-
rrek Tolosako Leidor zinemaren ate-
etan itxoiten zuten.

Hamarretan gutxi gora behera,
ateak iriki ziren eta pixkanaka pix-
kanaka baserritarrak hasi ziren eser-
tzen.

Pantailaren aurrean mahai luze
bat zegoen, eta bere ondoan txartel
batzuk euskeraz idatziak: «Baserrian
jarraitu nahi dugu», «E.H.N.E. zabal-
du baserritarrak indartzeko», eta
ikurriña txiki baten ondoan sindi-
katoaren izena «Euskal Herriko Ne-
kazarien Elkartasuna».

Mahaiaren atzean eseritak elkar-
tasunaren ordezkari garrantzitsue-
nak Dorrontsoro, Lekuona, Odria,...
eta publikoaren eserleketan buru
txapeldun asko, besterik ez.

Martxoaren 23an, Tolosan ospa-
tzen zen bilera hontan, E.H.N.E.ren
II. batzarre nazionala zen. Bilera
honen bidez, baserritarrek dauzka-
ten arazo haundiak hasi nintzen
pixka bat gehiago ulertzen. Beren
prolematika latzarekin batera, ber-
ren nortasuna, eta beren berezita-
sunak azaldu ziren bere mingosta-
sun osoarekin, nire begien aurrean.

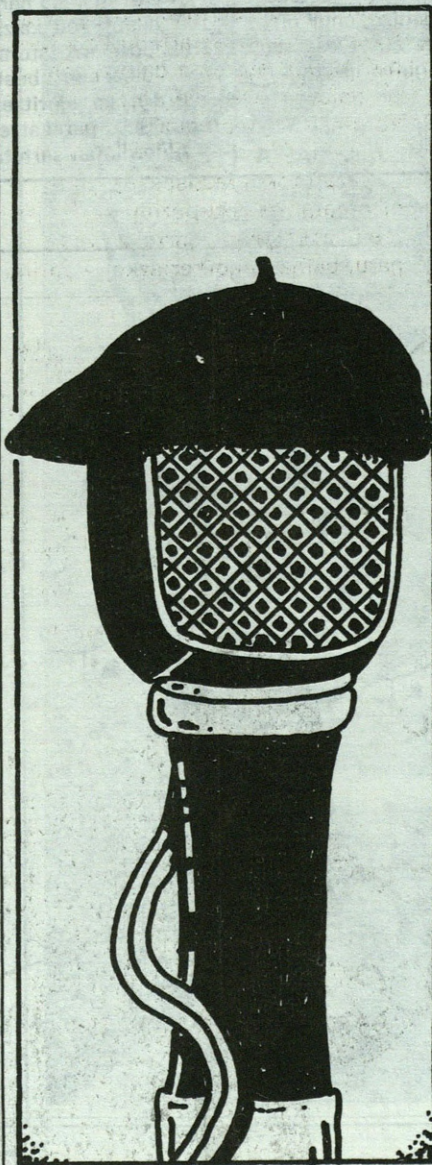
Batzarrea, haien prolematika be-
zain luzea egin zen, baina hala ere
oso atsegina iruditu zitzaidan.

Haien mingainetatik ez nuen hitz
bat erderaz entzun, eta lau ordu-
tako bilera izan zen. Haien ahoetan
herri zahar baten jakinduria osoa
aurkitu nuen; jakinduria bat mal-
tzurkeriarik gabe, gezurrik gabe...
Haien hitzekin, bizitzaren ezague-
rak hitzegiten zuen.

Batzarre hontan ikasgai handi bat
irakatsi zidaten baserritarrek: «Eus-
keraren erabilera, bakarrik euskal-
dunen borontatean datza.», eta ez
kalean erabiltzen diren teoria pro-
gre eta superiraultzaile horietan.
Jelkidismoa, marxismo-leninismoa,
trostkismoa, maoismoa, ... eta nik
ez dakit zenbat «ismo» gehiago.

Hitz asko, eta bakoitza bere arra-
zoekin, bere egiarekin, baina pro-
gresiaren ahoan jarriak, hitzak bes-
terik ez dira. Eta gehienetan (beti
ez esateagatik) erdaraz eta erdara-
ren alde.

«Por un bilingüismo eficaz en una
Euskadi independiente y socialista»,
«Gora Euskadi euskalduna», «El eus-
kera es el idioma nacional de Eus-
kadi», «El euskera tiene derecho a
una escolarización efectiva»... Nos-
ki baietz!, baina ez bakarrik al-
derdi eta buruzagi politikoen hitzal-

dietan, geure kale, lantegi, eskola
eta etxeetan baizik.

Superteoria horiekin ez dugu ezer
egiten eguneroko praktikan ez ba-
dugu jartzen.

Euskal alderdiek gauza pranko
esaten dute haien mitinetan eus-
keraren alde, baina ordua iristen
denean, gehienetan erdaraz entzu-
ten diegu. Hor gelditzen dira bere
asmo eta helburu guztiak. Baserri-
tarrek ez dute hortaz sekulan ezer
esaten, ez dute hortaz txisturik gas-
tutzen, baina euskara beti dago
bizia haien mingainetan. Hori da
teoria onena, praktikan jartzen dena.

Benetan harritua gelditu nintzan
ere, haien artean daukaten erres-
petua ikustean. Ez zen ezta txistu,
ezta oihu bat entzuten, Lazkaoxiki,
Agirre, Koxme Lizaso eta Telleriak
bota zizkiguten bertsoak, egitan
mundu hontako edertasunez jantziak
iruditu zitzaizkidan. Hontaz eztakit
ezer baina zihur nago ez zutela
pezeta bat kobratu, eta bertsolari
horiek bai herrikoia direla.

Azkenean eta bukatzeko, euskal
komunikabiderik ikusi ez nuela ai-
patu nahi nuke.

Minialderdi edo minitaldetxo ba-
tek egiten du bileratxo bat, eta hor
daude egunkari, aldizkari, eta irra-
tiak, baina ikusten denez nekaza-
riek egiten dituzten ekintzek, ez
dute ezer eta inorentzat balio.

Baina zer arraio, gaurko glzar-
tean lekuri ez al daukate baserri-
tarrek?

KARLOX BARRENTSORO

Z. ARGIAren oharra: Komunikabide-
etatik bat behintzat bazela aipatu
bilera hontan, adierazi behar di-
zugu: ZERUKO ARGIA. 870. zenba-
kian, zortzigarren eta bederatziga-
rren orrialdeetan aurki dezakezu
batzarre horri buruzko informazioa.

iparraldeko antzerkia

Pazko bigarren zela eta, Tolosako Iparragirre antzokian, Donibane Garaziko «Piper Beltx» taldeak beraiek antolatutako EGARRIAK lana eman zuan.

Aretoa erabat bete ez bazen ere, poliki erantzun zuan jendeak, adieraziz alegia ba-

dagoela antzerki zaletasun bat, zaletasun hau gehiegi bultzatzen ez bada ere. Oraingoan eskerrak eman beharko dizkiogu «Iparragirre»ko zuzendaritzari, errezitasunari uko egin eta antzerki saio bikain hau eskeini dualako.

EGARRIAK, oso ongi antolatutako lana dugu. Badute grazi berezi bat iparraldekoek antzerki lanetarako eta oraingo hontan aski frogatzen dute beren trebetasun eta artista kutsua. Gaur egungo gai bateri lotua, adibidez zenbait etxeetako arazo bera, erakusten digute ez dela pailasokeririk behar antzerki moderno bat emateko.

Euskara berriz, nafar doinu xarmantak ematen dion ikutuaz, jendearen gustokoa izan zen. Nahiko ongi ulertua ere. Hitz batez esateko, pozik irten ginen Iparragirre antzokitik.

J. J. IRAETA

“euskara eta hauteskundeei buruz”i erantzuna

Harrituta utzi naute Xabier A-k Z. Argiako 869 zenbakian azaldutako iritziek, PSOE-koak eta «Euskal Herrian Euskaraz»koak zaku berean sartzeak mintu ere egin nau.

E.H.E. taldeak Z. A-ren suertarekin bizi eta bizitu gara, egunkari «abertzaleekin» baina gehiago, eta nere irakurketa gogozkoena haxe da. Txillardegi izan da nere maixu maitatuene-tako bat Z. A.-n eta ez dakit zergatik susmua hartzen dut zuk beste «euskalzale» batzuk bezela kristoren pake-tea diozuela, bestela ez zait normal iduritzen E.H.E. eta PSOE parekatzea.

Alderdietan sartutako eus-

kaltzale asko alderdietako morroiak izatera iritxi dira

eta «para abreviar» «para que todos entendáis» eta abar diote maizenik. Alderdietan duzu konfianza, jakinik halere, ez dutela plangintza bat egin euskararen normalizapenerako.

Hogei mila bizilagun duen ni bizi naizen herrian alderdi batek bere militante guz-tien baja eman duela Z. A.-an jakin behar zenuke. Alderdiei, itxurak gorde ditzatela eskatzeak aunitz gus-tatu zait.

Badirudi Z. A. zu bakarrik irakurtzen duzula baina nik euskal prentsa dena, Z. A., Herria eta Anaitasuna.

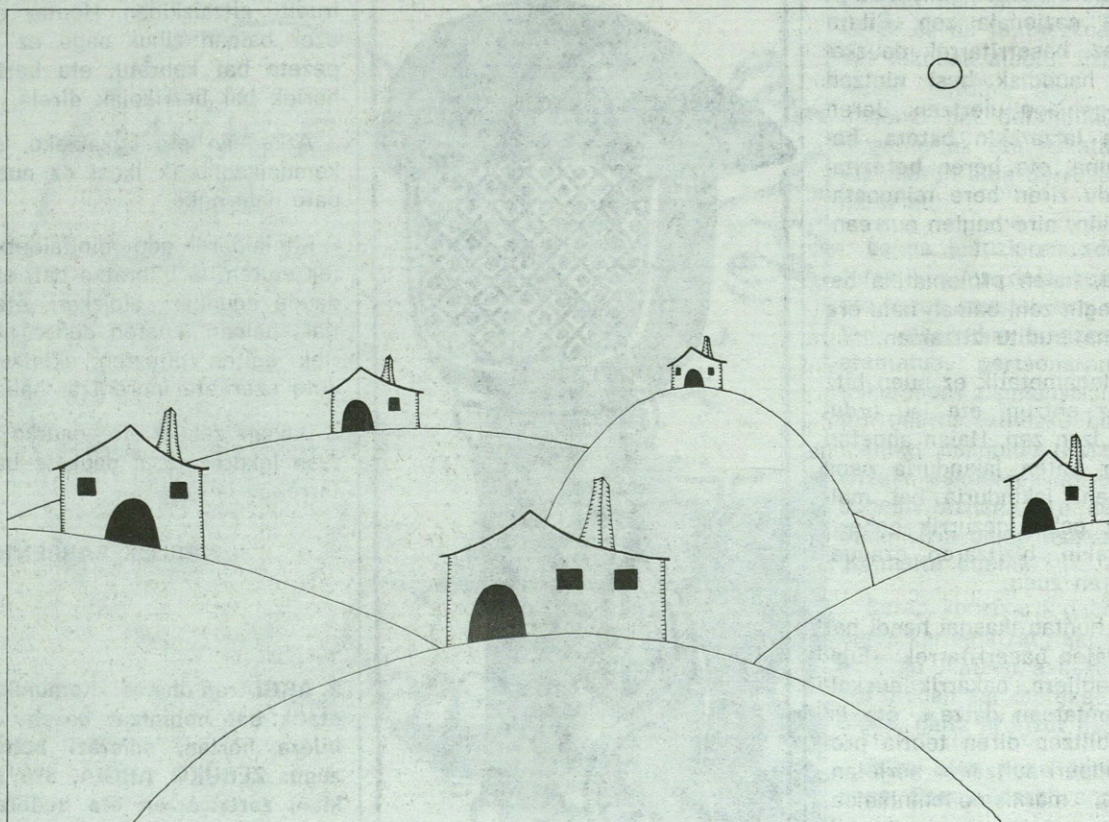
Herria asterokoa astuxe daukagulako ipini dizut az-ken lerro hau.

Euskaltzaleak elkar ezagu-tzen dugu.

AGUR.

I. GARZIANDIA

m.artola

"diskriminatzailea"ren alde

Oraindik «carnet de identidad»-ean izena euskaraz jartzeko astirik gabe eta derrepente, enteratu ere egin gabe, hara non bihurtu garen diskriminatzaile ia oraintxe arte denek zapaldutzat jotzen zuten gure hizkuntza hau normalizatzen haste-ko apurrak eskatzen hasi gerenean. Eta zoritxarrez, hau ez da gau ilun bateko amets txar bat.

Duela urte pare bat Euskal Herri guztia ukitu zuen «Bai euskarari» kanpainan sartuta geunden. Nor geratu zen kamixeta, poltsa ala gutxienez eranskailua erosi gabe edo San Mamesko jaialdi haundi hartara joan gabe?

Lau urte bete dira berriz «24 ordu euskaraz» egin zenetik, irrati bat, eta ondorioz zerbait gehiago ere, osorik euskaraz egin zitekeela erakutsi zenetik. Eta orain, 80 hamarkadaren lehen urte ponpoxo honetan, hara non aurkitzen garen euskararen aldeko manifestazio bat egin beharrean. Atzera jo al du historiak? Ba bai, atzera, oso atzera gainera, jo du historiak. 1919an egindako estatutoaren aurreproiektuak Euskal Herriko funtzionari guztiei euskara ikusteko bost urteko epea ematen bazien, 60 urte geroagokoak ez du horrelakorik ezer aipatu ere egiten. Ez hori bakarrik, Estatuto hori bera hemen ia inork onartu ez zuen Konstituzioarekin eta Francoren lege batzuekin batera, erabili da lanpostu bat betetzeko euskara jakitearen baldintza atzera botatzeko. (Beraungo haurtzaindegia-zen zuzendaritza zen bete beharrezko postua, Errenteriako Udala baldintzak jartzen zituena, eta Eusko Kontseilu Nagusiko «Administración Local»-eko Kontseilaritzaren buru zen PSOEko Angel García Ronda, erabakia atzera bota nahi izan duena). Eskerrak E.K.N.ek ez duen kompetentzia askorik, tribunalak Kontseilartza horrek Udalaren erabakia atzera botatzeko ahalmenik ez duela esan baitu.

Kontseilartza horrek ez du ahal-

menik horretarako baina Gobernu Zibilak bai. Honek, herri bereko Udalaren beste erabaki batzuk suspenditu bait ditu, zentzu berdinean, hau da, lanpostu batzuk betetzeko euskara jakitea eskatzen delako.

diskriminatuak diskriminatzaile

Baina eztabaidak beheragotik datoz. Udaletxe batetan baino gehiagotan azaldu dira, PSOE eta PCEk behintzat eta tarteka beste batzuek

ere euskara jakiteko eskatzea diskriminatzailetzat joz.

Baina ez dute berdin hartzen eskatzen den beste edozein baldintza. Diskriminazioaren hain aurka dagoen aipaturiko Kontseilaritzak, Beraungo kasuan, protestatu zezakeen beste baldintza bategatik, haurtzaindegiko zuzendaritzarako emakumezkoa eskatzen zelako, «directora» esaten bait zen. Erabilitako legeren batek ematen zion horretarako bidea, baina ez, hori ez zaio axola. Bestalde, diskriminazio hitza hain-

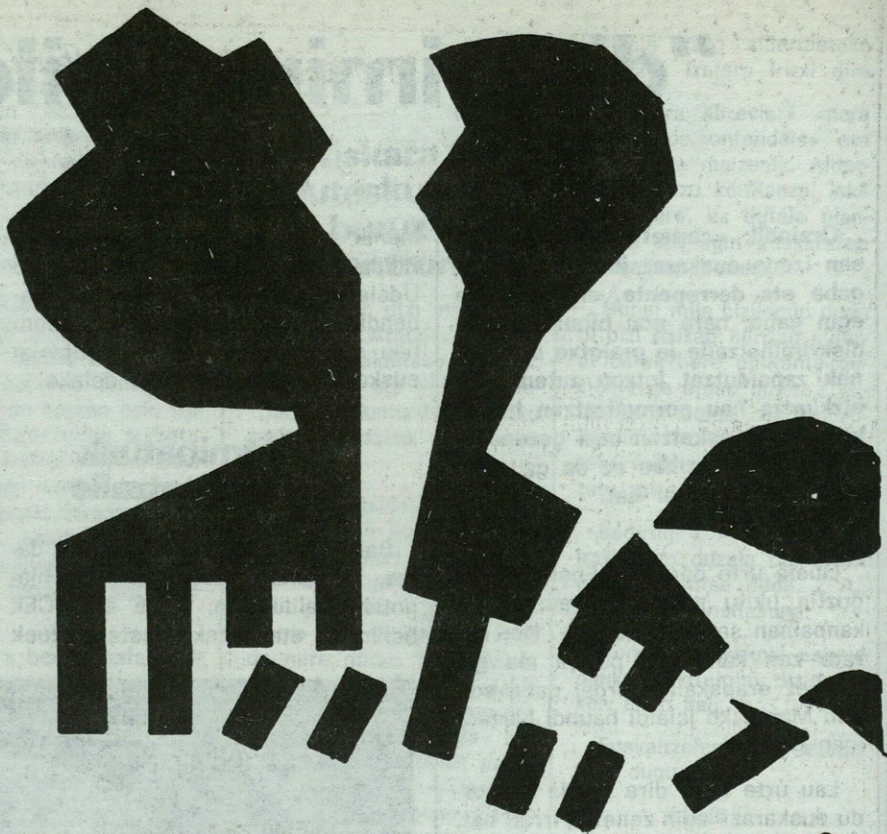

beste aipatzen dutenek egin al du-
te ezer, adibidez sindikal mailan,
jendeak euskara ikasi ahai izan de-
zan? Eskatu al du sindikatoren ba-
tek, indarrez behitnzat, langileei lan
ordutan euskarazko klaseak emate-
a? Ez al litzateke hau izango bi-
derik egokiena «diskriminazio» guz-
tiak hausteko?

Hutsa litzateke nahiz baten batzuk
«diskriminazioa» aipatu, beste guz-
tiek hitz horrek euskararekiko era-
biltzen denean zer esan nahi duen
salatuko balute. Baina ez, gutxiago
ez izatearren edo, inor baino pro-
greago, konprentsiboago etabar eta-
bar, eta auteskunde garaiean duda-
rik gabe boto izpirik ere alde egin
ez zezan alde horretatik, hor ikusi
ditugu bata bestearen atzetik guz-
tiak prakak jeitsi eta ez dela inor
diskriminatu behar, euskararen ira-
kaskuntza zabaltzeko metodo fran-
quistarik ez dela erabili behar eta-
bar esaten. Nork aipatu ditu hemen
metodo franquistak? Nork esan du
gaztelania debekatzekorik? Nork es-
koletan eraztun famatua erabiltze-
korik? Zoritxarrez euskara ez da
oraindik obligatorioa eskolako lehen
mailtan ere; ikasi nahi ez duena,
gera daiteke ikasi gabe. Dena dela,
ez da hori txarra; okerragoa da
ikasi nahi dutenek —eta irakatsi
nahi dutenek, «idoneo»ez ari ga-
ra— horretarako posibilitate muga-
tu eta eskasak besterik ez izatea.

komunikabideak, euskaldunen porzentaiei azpitik

Komunikabideena izango litzateke
hirugarren atal garrantzitsua euska-
raren normalizapenerako. Franco hil
geroztik prentsa «elebiduna» sortu
da, eta lehendik zegoen zenbait ko-
munikabide «elebidundu» ere bai
—ez guztiak—. Barkatu baina zen-
baitek «elebidun» kalifikatiboa bere
egiteak iraina ere badirudi euskar-
arentzat eta euskaldunontzat. Izan
ere, kontua ez da euskararen por-
zentaiena bakarrik —hauek hutsa-
ren hurrengo besterik ez badira ere
gehienetan—, euskara zer esateko
eta nola erabiltzen den baizik. In-
formazioei dagokionez, hain garran-
tzi gutxikoak jartzen dira egunka-
rietan euskaraz, horiek irakurri ga-
be ere lasai gera zindezke. Bestal-
de, egunkarietan behintzat euskaraz
azaltzen dena, ia guztia, itzulpena
izaten da, eta hori, jaunak, ez da
euskal kazetaritza, lantzeko modua.

“Euskal Herrian Euskaraz” taldekoek etengabeko lana dute
euskararen egoera salatzen.

Irratian berdintsu. Noiz entzun di-
tuzu informatiboak euskaraz? Izatez
gerotan ere, kronikatxoren bat bes-
terik ez. Edozein kasutan ere, «Eus-
kal Herrian Euskaraz»ekoek salatzen
zuten bezala, Gipuzkoan behintzat
euskaldunen porzentaiaren oso be-
hetik aritzen dira komunikabide ho-
riek euskaraz, izan ere ehuneko 48
ingurukoa baita hemen euskaldunen
porzentaia, eta kasu pare bat aipa-
tzeko, euskara gehien sartzen duen
irratia, Loiolakoa, ehuneko 25ean
dabil. Egunkarietan berriz, EGIN doa
lehenik, ehuneko 6-7 ingururekin,
eta DEIA hori baino beheraxeagotik.

Gauza hauek aipatzean, eta eus-
kara gehiago eta hobeto ez sartzea-
ren arrazoitzat, ekonomiarena ema-
ten da lehenik. Zenbat eta euskara
gehiago sartu, orduan eta gutxiago
saltzen dela alegia. Eta gure ka-
soan, euskara hutsez ari gareno-
nean, betetzen da hori, bai. Hala
ere ikusi egin beharko litzateke in-
dartsuagoak diren beste medio ho-
riek galera posible horiek beren
gain hartzerik ez ote luteken izan-
go. Ezin dutela demostratzen badu-
te, gure kasoan gertatzen den be-
zala, bat egin dezatela gurekin bo-
tere publikoei diru laguntzak eska-
tzeko.

zergatik ez euskararentzako karterarik?

Eta mesedez ez dadila inor es-
kandalizatu euskaraz egiten diren
edo egin daitezkeen komunikabide-
entzat subentzioak eskatzeagatik,
edozein dela ere horien izaera eta
jokabidea beste arlo batzutan. Edo-
zein herritako politika da kultur ian-
tzat ala zerbitzu publikotzat hartzen
diren ekintzak subentzionatzea. He-
men ez al da bata eta ez bestea
komunikabideetan euskaraz aritzea?

Zoritzarrez, gauzek ez dute alda-
tzeko itxura haundirik. Ez al litza-
teke normala izango, euskara nola
dagoen eta egin behar den lan guz-
tia kontutan izanez, Euskal Gober-
nuak horrentzat kartera berezi bat
izatea? Kartearik ez izanda ere,
konformatuko ginatke benetan hil
ala bizikotzat jo dezakegun arazo
hau konpontzeko asmo bizirik iku-
siko bagenu. Bi urte luze iraun zuen
preautonomikoaren bidea jarraitzen
badute, euskararen hiletetarako lore
sorta bat gehiago izango dugu.

ELIXABETE GARMENDIA

polikarpo iraizoz

poeta, filologo eta kaputxino

Larunbat Santuz, Apirilaren 5ean hiltzen zen Baztango Lekarotzeko komentuan kaputxinoek euskal idazlanetara eman dieten langileenetako bat: Agustin Zarranz. Jaioterriko izena hartu izan dutenez kaputxinoek kaputxino egiterakoan eta Uitzamako Lantz ondoan dagoen Irai-zoz herrian jaio zenez 1897ko Urtarrilaren 31ean, herriaren aurrean beste izen batez ezagunagoa genuen: Polikarpo de Iraizoz.

Altsasu, Hondarribi eta Iruñean egin zituen bere lehen ikasketak. Ondoren eta garai hartan Euskaltzaindiak diru arazo haundirik ez zuenez, erakunde honen beka bat zela bide Zurich-era joan zen Filologia Erromanika menderatzera. Hemen bi urte emango zituen, 1922 eta 1923garrena hain zuzen. Harrez gero Lekarotzeko ikastetxean aritu zen irakaskintzan 1949 arte. Geroz-

tik Erromara deitua izan zen Kaputxinoetako Etxe Nagusian goi mailako kargu bat bete zezan.

Bere lehen literatur lanak, gerra aurrean, 1921 eta 1922 urteetan, Zeruko Argia aldizkariakoak izan ziren, eta Urtsuya izenordez firmatuak zeuden. Bera eta Aita Damaso Intza oinarri sendoena ziren kaputxinoen aldizkari honetan. Poemak ziren gehienbat bere idazlanak, eta etsenplu bezala hona hemen bat:

« UDABERIA »

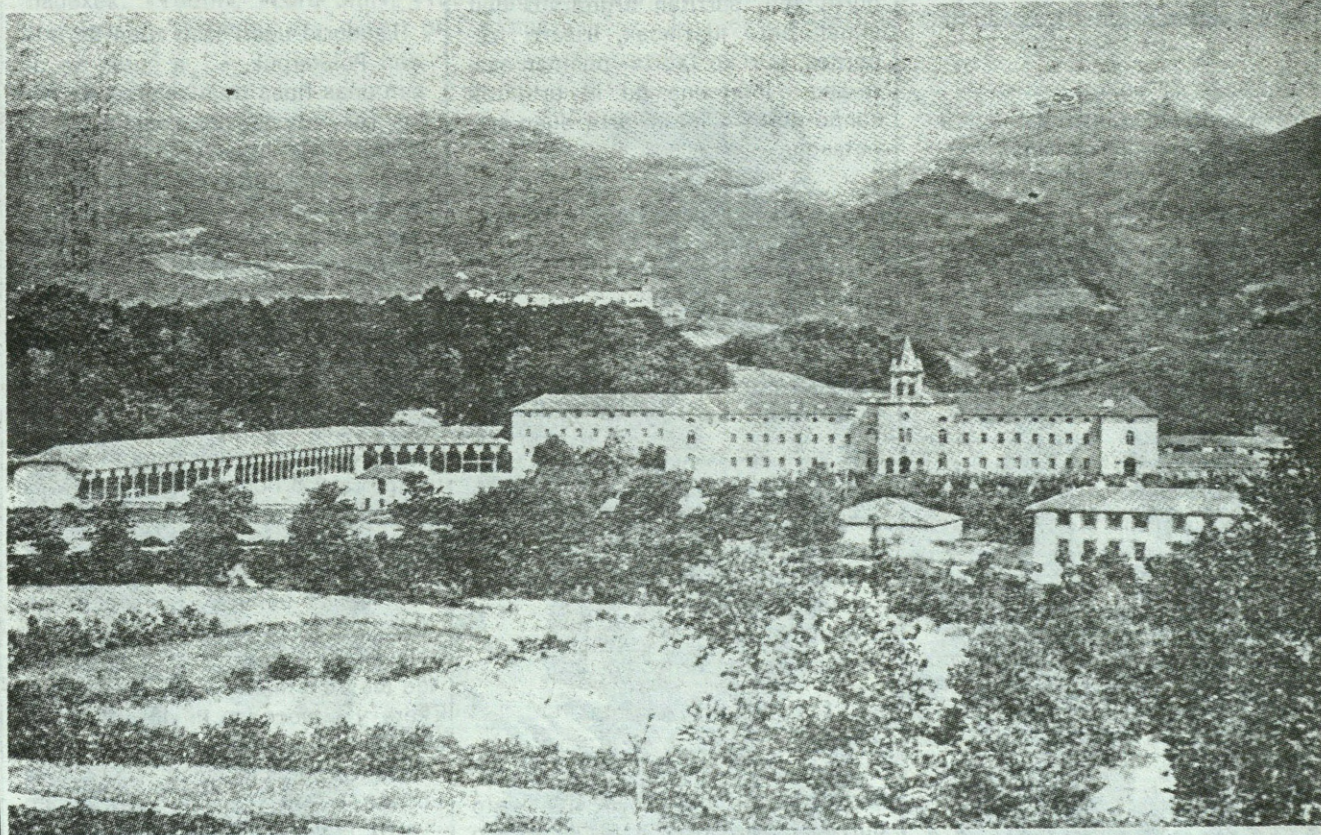
«Eldu zaigu udaberia
Oi! aro zoragarria
Ona badorkigu:
Iges egin du neguak,
Alaitu bitez baruak,
Biotz guziak poztu.

Joan dira orma izotzak,
Epeldu dira aize otzak
Garbitu da ortzia:
Luzatu dirade egunak,
Ta laburtu gau ilunak,
Sutu da eguzkia.

Loratu dira zelayak
Murmurka doaz ibayak
Orma gogora urturik:
Mendi-ibaretan txoriak
Egin dituzte kabiak
Txiohari ta alairik.»

urtebetean, zeruko argian, 21 idazlan

Polikarporen lana urte haietako Zeruko Argian noraino izan zen ugarri jakin ahal izateko, 1933 urtean adibidez 21 idazlan zertu zituelan esan dezakegu. Garai hartan sal-

Lekarozko Ikastetxea. Hemen hil zen Polikarpo.

EUSKALDUNON ALDIZKARIA

lehengo
oraingo
eta
betiko
astekari euskalduna

**HERRIAK HERRIAREN TZAT
EGINA
EUSKAL TALDE GUZTIENTZAT
ZABALIK**

HARPIDETZA

Barruan	2.300 ptz.
Estatutik kanpora	2.900 ptz.
Airez	4.400 ptz.
Salmenta	60 ptz.

Zeruko Argia
Okendo 22
DONOSTIA

Jaun-andreak: astekari hau astero
nahi nukeela adierazi nahi dizuet
orri honen bidez.

Izena	
Deitura	
Helbidea	
Herria	
Prob.	
Adina	
Ogibidea	
C/C. Nom.	
Zenbakia	

moak euskaratzen aritu zen batez
ere. Argigarria dateke haxe:

«Gizasemeak, noiz arte
biotz-astunak zerate?
zergatik maite dezute
utsalkeria? zergatik
gezur bila zabiltzate?

Jakin bada; goiko Jaunak
autatu ta goretsi nau
bere Zintzoa naizen au;
nik deitzen dudana aldian
Jaunak entzungo nau bertan.

Dardar ikara zaitezte,
ta ez egin obenikan;
nere aurka zuen baitan
dabilzkizuen asmo oiek
gauaz zuen etzauntzetan
gogora ekar zatzute;
ta noizpait ixil zaitezte.

Zuzentasun-oparia
opai zozue Jaunari
ta gozoa baita Jauna
aren baitan iguriki (esperatu).»

erlijiotik kanpo, salto

Gerra ondoan salto egin zuen Ze-
ruko Argiatik beste aldizkarietara.
Euzko Gogoa-n nahiko ezaguna bi-
hurtu zen, sarritan argitaratu bait
zituen bere idazlanak, Irisarri ize-
nordez. «Ori'ko Txoria» poeman esa-
terako nabarmena du ia erlijiotik
kanpo diren gaitan lortu duen tre-
betasuna:

«Zeruan eder ilargia
izarren aitzindari;
aren ondoan artizarra
goizean da nabari.
Aiek zerutik beira daude
nere sorterriari:
ni berriz basabazter ontan
nigarretan naiz ari.

Zoritarrean lekutu naiz
jaio nintzen txokotik,
zoriona bilatu naiez,
atseginen ondotik;
aunitz erritan ibili ta
leiatu naiz gogotik;
baina biotzak ezta onik,
nion ezta gozorik.

(...).

Liburuei dagokienez, 1934 urtean
zartu zuen lehena: «Yesu Kristo
gure Yaunaren bizia». Ondorengo
urteetan itzulpenetan aritu zen ge-
hienbat. Lan horren fruitua honoko
bi liburu dira: «Etxahun Euskaldu-

naren deitorea» (1935, aleman hiz-
kuntzatik) eta «David'en Eresiak,
Urteko Igandeetako Omiliak, Arima-
ren Zuzenbidea» (1954, gaztelera-
tik).

Baditu beste liburu batzuk, erda-
razkoak alegia: «Los ideales de San
Francisco de Asís» (itzulpena, Fel-
der alemaniarren liburutik, 1926),
«Jesús de Nazaret» (1949), «El Ca-
ballero de Cristo Francisco de Asís»
(1949), Crítica de Asia sobre el
Cristianismo de Occidente» (Tho-
mas Ohm egilearen obraren itzulpe-
na, 1950).

lizarragaren hiztegia

Bere azken urteetan, Filologiako
ikerlanetan aritu zen. 1976 urtean,
XVIII mendeko zenbait bertso azter-
tu zuen, erresultadoak «Fontes Lin-
gua Vasconum» aldizkariak argita-
ratzen zituelarik. Bi urte geroago
eta aldizkari berean Lizarraga Elka-
nokoaren hiztegi eta esakeraz bes-
te ikerlan aurkeztu zuen. 1978 ur-
tean bertan ere, eta «Euskera» al-
dizkarian «erion ala jario» hitzen
erabilkeraren berri eman zuen.

Laudorio ugari jaso zuen bere bi-
zian Polikarpok. «... a quien se de-
ben unas finas traducciones de poe-
tas románticos alemanes y última-
mente, bajo el seudónimo de "Iri-
sarri", una serie de sonetos per-
fectos, acaso los mejores que se
han escrito en lengua vasca», zioen
Mitxelenak bere «Historia de la Li-
teratura Vasca» liburuan.

Zurikeriaren mugan mugitu zela
Koldo Mitxelena hitzok idaztera-
koan iruditzen zaigu. Ohizko Lite-
ratura Historiek gaindik kendu ezi-
nean dituzten hitzak erabiliak izan
dira oraingo honetan ere. Egokiagoa
erizten diogu Aingeru Irigarai na-
far idazleak esandakoari: «El eus-
kera que emplea el P. Iraizoz es
hermoso y popular; no sólo es in-
teligible, sino que su lectura es un
placer. El autor, en efecto, es uno
de los más finos escritores del eus-
kera y conocedor de los giros po-
pulares y graciosos modismos de
nuestro pueblo. Tiene, de guipuz-
coano lo más, y bastante de na-
varro, advirtiéndose alguna vez for-
mas labortanas».

MIGUEL OTERMIN

conrad-en eskutik vietnamera

«Apocalypse now» filma gure pantailetan egoteak beta ematen digu Joseph Conrad gure gogora ekartzeko. Hurrengo lerroetan ikusten da zertan datzan filmaren eta J. Conradden liburuaren artean dagoen erlazioa.

joseph conrad (1857-1924)

«Heart of Darkness»-en egilearen bizitza Erromanizismo ondorengo garaietatik manifestu surrealitaraino luzatzen da. Berak ezagutu zuen Europa, kolonialismoarena da. Poloniarra jaiotzez, laister hilko zitzaizkion aita eta ama. Bere ikasketak utzirik 1874-ean hasten da itsasoan zehar bihurtzen marinel bezala. Bere abenturetan gerla karlistarentzako arma-kontrabandoa eta guzti egin omen zuen. 1878. urtean bere burua hiltzea intentatzen du. Eta urte berean Inglaterraratzen da lehengo aldiz. Han nazionalizatuko da eta geroago Marina Britanikoaren kapitain mer-kante bihurtzen da 1886an. Urte hontakoa da bere lehenengo narrazio motza. 1889an bere lehenengo nobela hasten da idazten. Bere obra ezagunenak, hauexek: «Youth», «Lord Jim», «The nigger of the Narcisus», «Typhoon» eta «Heart of Darkness».

argumentoa

Pelikulak, liburuari hartua dio ardatza. Funtsean Marlow kapitaina («Heart of Darkness»-en) edo Willard («Apocalypse now»-en) oihana sakontzen duen ibaiaren barrena Kurtz ezezagunaren bila doa bera-rekin arkitu arte. Kurtz obsesio bat bihurtzen da. Liburuan bere barruan sortzen den obsesio horren bila doa protagonista. Baina obsesio hori ez dago hasiera batetan. Pelikulan aldiz, obsesio bihurtuko den Kurtzek sortzen du filma. Hasi hasieratik Kurtz arkitzea da helburua.

Kurtz hau oihanaren sakonenean dauden jendeer errege harrigarri egin da bere dohai berezien bidez. Hau denau hirugarren munduko lurralde zapaldu batetan (Kongo liburuan, Vietnam filman).

“heart of darkness” eta “apocalypse now”

F. F. Coppolak bere filma egitean Vietnamgo gerla bera bizi izan zuen; berak esan bezala «“Apocalypse now” Vietnam da, hura egitean ulertu dut benetan Vietnamgo problema», eta rodaje luze guztian J. Conradden «Heart of Darkness» (Iluntasunaren bihotza)

Kongoren zapalkuntzan kokatzen den liburua eraman eta erabili omen zuen. Tarteka, eszena bat eta besteren artean liburua irakurtzen omen zuen, inspiratzeko, indarra hartzeko eta liburuak duen izpiritua ez galtzarren. Ez da ba harritzekoa bere mimetismoa, bi obrak, pelikula eta liburua, parean jartzen baditugu. Coppolak ez zituen anekdota batzuk soilik hartu (Kurtz pertsonai misteriotsu burusoil doblea, lantza eta geziekin atakea, errekan gora biajea izatea, lurralde menperatu batetan kokatzea...) liburua- ren arima eta estruktura bera baizik. Pelikularen kritikoek esan izan dute Coppola bere obraren bigarren partea egiteko Conraden liburuan oinarritzen dela. Zeren Milius-i erosi baitzion gidoia eta teorikoki honekin eta J. Conraden liburuarekin jokatu luke batetik bestera pasatuz (ordenetan).

Egia da Coppolak Miliusen gidoia eraikitzen duela eta hau bakarrik lehenengo partean dela. Baina esan dezakegu gidoi hori Conraden liburuaren estrukturari eransten zaiola. Baina nolakoak dira bi obren egiturak? Pelikula, nik onartzen dudana bi partetako e- struktura batetan banatu du jende guztiak. Lehenengo partean Vietnamgo problema, gerlaren salakuntza azaltzen da, eta bigarren partean ibaian gora doan nukleoaren filosofismoa. Parte sozial bat eta parte filosofiko bat.

Nobelak hiru kapitulo baditu ere, bi partetan ba- natu dezakegu lehenengoan lehenengo kapituloa sar- tzen delarik eta bigarrenean beste biak. Azkeneko bi hauetan, pelikulan bezala, ibaian gora Kurtzekin biltzera doan gizon baten gorabeherak kontatzen dira. Lehenengo kapituloan aldiz itxoin behar da on- tzia martxan jarri arte. Honetan zapalkuntza azalduz Erromanizazioarena ebokatzen da. Pelikularen bi par- teak ba, binaka dagozkie liburuarenei.

liburuaren teknika

Kontalari oro-jakitun dezimononikoa baztertzen de- larik Conradek narrazioa narrazioaren barruan delako teknika erabiltzen du.

Lehenengo hurbilketan fotograma narratibo bate- tan ontzi txiki bat, giro bat, leku bat: Thames ibaia. «Gu» batek deskribatzen du ingurua eta ontzian du- ten kapitaina aurkeztzen digu. Hemendik aurrera honek hartuko du, lehenengo pertsona gramatikalean, na- rrazioaren haria eta Kongoko esperientzia ebokatzen du. Oso gutxitan agertuko da beste kontalaririk.

kurtz, iluntasuna, sinbolismoa

Nobelan konstate bat da ezezagunaren korapiloa askatu nahia. Kontakizun osoan zehar hitzegiten da «deabru ahul alu» batez. Eta guztizko gauza handi bati buruz. Iluntasuna da hau, argitu nahi den eta kezkatzen duen iluntasuna. Iluntasun horren bihotze- runtz abiatzen da eta haren erdian Kurtz arkitzen da hura baita Marlow kapitainaren parte bat, baso sikolojikoaren barrena arkitzen dena.

Kurtz bapatean agertzen da narrazioan, bere aipua behintzat, baina bera pertsonalki bukaeraraino ager-

tzen ez denez gero tentsioa eta misterioa sortzen da. Hau nahita erabiltzen du egileak gurekin jolasten duela. Zeren nobela aurreratzen den neurrian Kurtzen pixua handitzen baita. Poliki-poliki sortzen den per- tsonaia da, «crescendo» izugarri batetan.

Marlow, bizitzaren erdiraino daraman ibaian gora dabil. Bera baino lehen beste batzuk heldu dira. Bai- na ez dira denak ailegatzen, ezta abiatzen ere. Bizi- tzaren mamiraino irixteko biaje doble batez arimaren erdiraino heltzen gara baina honek arrixku handia dauka, min handia barruratzen duelako eta horregatik batzuk erortzen eta erortzen dira. Marlow nolabait irabazle ateratzen da edo behintzat «atera», eta aldi batez Kurtz ateratzen du. Honek ezin izan du sopor- tatu izua, «the horror».

Denaren bihotzaren erdiraino ailegatu denak ozin du mundua berdin ikusi. Orain beste mundu bat ikus- ten du. Benetakoagoa? Baina jende gehienaren mun- dura bueltatzen denean lehenengo mundu honek ridi- kuloa dirudi. Bi mundu hauen existentzia, garbia da. Bi mundu hauek mundu berean daude elkar bizitzen eta ignoratzen; eta Kurtzen laguntzaile batek esaten duenez: «Pixka bat areago joan nintzen, gero pitin bat urrutirago... hain urrun joan nintzen, ez dakidala noizbait itzuliko naizen. Ez du axolarik. Denbora luzea daukat. Konpondu ahalko dut. Zuek Kurtz eraman ezazue azkar, azkar esaten dizuet.»

Marlowk nobelan zehar mitifikatu duen Kurtz hori kondenatzen du, bizitzaren iluntasun sakonenean gal- tzen duelako bere kontrolari ezin eutsiz.

MIKEL Hz. ABAITUA

errezeta pare erraza

Famatua izateak baditu bere alde txarrak eta onak. Oraingo hontan, Karlos Argiñanoren izen onak zenbait arazo ekarri digu guri, ZUREKO ARGIAkooi. Deak jakinaren gainean daudenez, Karlosek Mejikora joan behar izan du, aste kultural batean Euskal Sukaldaritza berri eta janari emateko. Nazio horren presidenteak berak ere, ezagutu nahi izan du Argiñanoren lana. Beraz, bera eta Roteta Iankidea Itzuli arte bere apunte zaharrak erabili egin behar izan ditugu.

Haragi pilotak egiteko, funtsezko gauza bat behar duzu ezerean aurretik: itxurazko haragia. Primerako

haragia erosten gastu haundirik nahi ez baduzu ere, aurkituko dituzu dendetan nahiko merkeak izango diren haragi txikituak. Gainera, baduzu zerri haragiarekin nahasteko sibilitaterik. Honek, merkatuz gain, gusto berezi bat emango dio nahasketari.

Haragi nahasketa hau, noski txikitu egin beharko da «pikadillo» deitzen den modura.

Aurretik ere bai, ontzi batean, tipula, baratzuri eta perejila, xehe xehe eginak nahastuko dituzu. Hau haragiarekin nahastuko da eta bertara arraultze oso bat, bai zuringoa, bai gorringoa botako da, guzti hau ondo igurtzen delarik.

Noski, arraultzea, haragiaren kantitatearen arabera erabiliko da. Erabiltzearen zergatia, berriz, haragia pilotak egiteko gauza izan dadin da.

Pilotek ez dute oso haundiak izan behar. Bestela barrena gordinik geldituko litzateke eta. Hiru t'erdizentimetrotako pilotak dira egokienak.

Ondoren irinetan pasatzen dira pilotak eta oliotan frijitzerakoan kontutan hartu behar da olio bera ugari eta bero beroa izan beharko duela. Dexente egin edo gordin antzean utzi, hori bakoitzaren gustoren arabera.

Pilotak, saltsa berezi batekin onitu nahi izatekotan, presta ezazu ondoko osagarri hau: tipula, azenario, baratzuri eta zeuk nahiago izango duzun beste edozein barazkiren bat erabiliz, sartu guzti hau lurrezko ontzi batean —xehe xehe egina— eta oliotan egin gorritu arte.

Hau egina daukazula, lehenagotik prestatuak dituzun pilotak bertan sartu eta irakiten utzi. Ardo zuri pixka bat botatzen badiozu, laguntza gustodun eta usaidun izan dateke.

Saltsa hau ligatzeko, ur berotan maizena puska bat hahas dezakezu. Dakizuenez, truko hau erabilgarria da edozein saltsatan.

Saltsa egiterakoan gibeltoak erabil daitezke ere, frijitzerakoan txikitzen ditugularik.

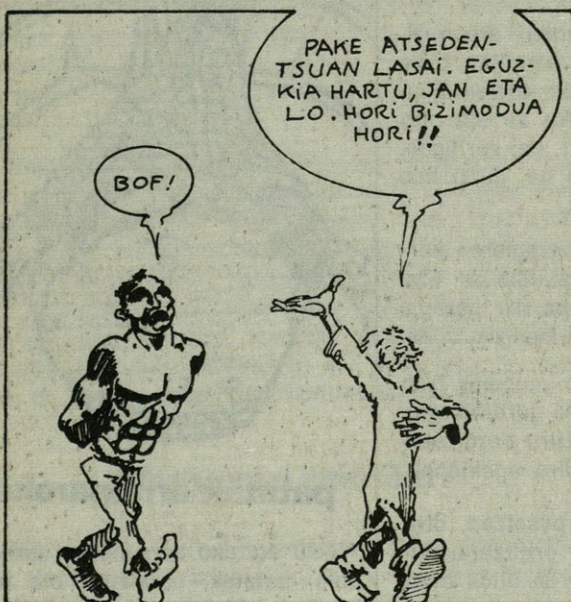
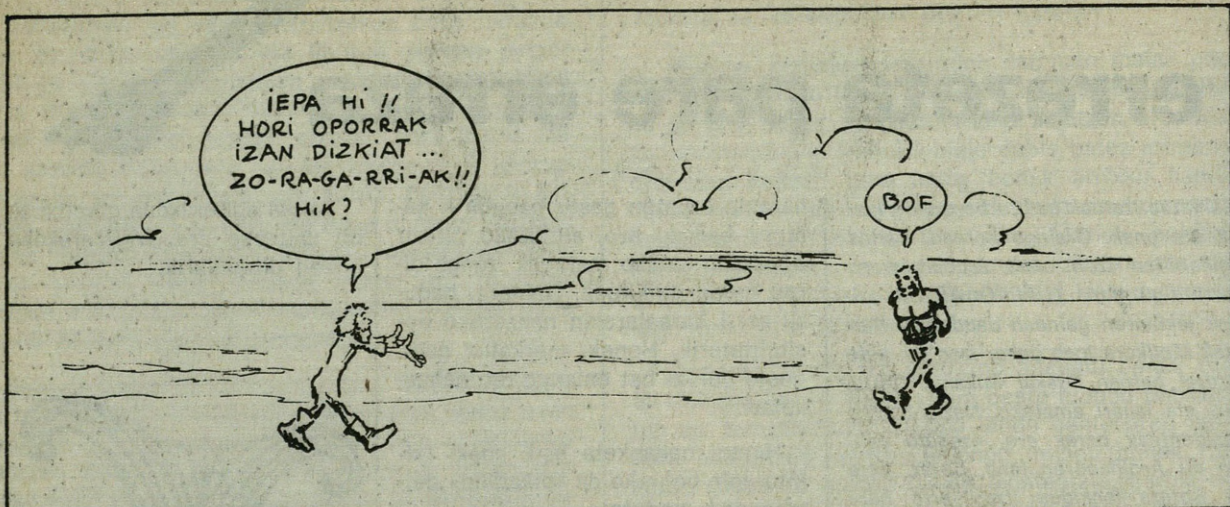

patatak arrainarekin

Hau egiteko zera behar duzu: tipula, patatak, baratzuri, eta piper berdeak. Txikitu egin behar dira osagarriok eta lurrezko ontzi batean olioarekin berotzen jarriko dira.

Bestaldetik, patata batzuk erruedetan ebakiko dira eta gaztu. Tipulak, baratzuriak eta piper berdeak ere beren gatza eskatzen dute. Barazkiak frijiturik direnean, patata erruedak beraiekin nahastuko dira eta zenbait buelta eman ondoren uratan jarri, osagarri guztiak estali arte. Hori egosten utzi, ura bere kasa lurrindu arte. Ateratzeko momentuan bigunak egon behar dute patatek. Baina atera baino bost minutu aurretik, arraina saltsa hortara bota beharko da, epe hortan dena batera sutan geratuko delarik.

Noski, guzti hau egin aurretik, arraina ondo prestatu beharko da: garbitu, zatitu eta gaztu.

euskaldunen negarrak

Topikoa eta alferreko errepikatzea izango litzateke Euskal Herrian zapalkuntza eta terrorearen oinpean gaudela esatea. Milatan entzuten eta berrentzuten ditugu «demokrazia»ren ize-nean iraintzen gaituzten mihaiak; demokraziaren banderara goratuz «ezdemokrata» konberterierazi gura gaituztenen gezurrezko hitzak.

Egia esan, denok amiltzen gara prestatzen duguten jokuan. Sinetsi nahi dugu, behar dugu, geure askatasunean. Eta agian sinestuegi gaudeke. Agian ez ditugu neurtzen inguratzen gaituzten kateen poderioa. Bai, gutxi edo gehiagoxe ba dirudi bizkarra makurtu dugula. Joanak joan... baina gero etortzekoak.

«Euskadin abertzalismoa nagusi». Nik ez nuen inolako hauteskunderen beharrik hori ikusteko. Euskal Herriak hamaika aldiz frogatuta dauka bere «izaera».

PNVko burgeskumeak lehenengo, HB ondoren, EE... Oso ondo. Eta zer? Zer aldatuko ote da? Parlamenturara bai, parlamentura ez... Santamaria bitartean «berrea» pentsatzen. Gure borrokariak gartzeletan, herbestean pertsegiturik, kalean hilak; emakumeak zapalduagorik eta bortxaturik; prentsa eta adierazpen askatasuna bortxaturik; langileak bortxaturik...

Zerera doa esaten dudana hau?

Ez dakit, agian izango da berriki ikusi dudana egia min-

kaitza. Nork ez daki entzuten ditugun bortzapen, tortura... kasuez gainera gehiago gertatzen direla, egunero gertatzen? Honelako bat entzutean biktimen amen ahotik, malkoak irten beharrez dauzkat, eta dena dela, in-

potentzia osoz jasan behar. Horixe sentitzen dut: INPOTENTZIA. Eta amengan ikusitako ezin jasanezko amorrak beteagotzen nau. Eta pentsarazten dit..., jende askori pentsarazten dio.

AMA HORIOI

Euskal Herriko landan erein dituzuen haziak ernerrazten dituzte gure ametsen lorategia...

Eta zuen altzoko hutsak itzartzen denean, lokamutsetik joana: ikusten du arrastiriaren argitasun argia.

Minaren itzalak ezin dezake estali sentimenduen gogoramen hilezkorra, hartutako zaurien orbaina betikorra baita.

Erditu den amak gordetzen du bere errainetan mina.

KARLOS SANTISTEBAN

Berriro, euskararen arazoa datorkigu orrialde hauetara.
 Kaleko arazoak, egun gure herriak bizi dituen
 sentipen sakonenak ongi jasotzen dituzte bertsolariek eta arazo
 hauetako bat euskararena da.
 Euskararen egoera ikusirik, gure hizkuntza altxatzeko nondik
 nora jo? Joxe Mari Iturralkdek argi erakusten du errealitatea
 eta euskara baztertzen duten batzuk gogorki
 salatzen ditu.

ama euskaldun askoren zabarkeria

Sartzen bagera denda batean
 egunaren edozein ordutan,
 entzungo degu honoko hau
 eta gaiñera askotan:
 sarreran «egun on» lenengo;
 ¿cuánto vale esto? urrengo.
 negargarria ez al da benetan?
 barkazorik ez du honek
 pertson euskaldunetan.

Saio eder bat egin ondoren
 gaztelera mintzatuaz,
 badijoaz denak etxe aldera
 behar dituztenak artuaz.
 hau ez da gezurra,
 irteeran euskeraz agurra
 arrokeriz burua jasoaz;
 nere begiak hau ikusita
 bustitzen zaizkit malkoaz.

Ikastolako ordua baldin bada
 batzuek dijoaz haurren billa.
 han berriro osatzen dute
 egundoko iskanbilla,
 atearen aurrean
 erderan jo eta kean.
 honek dirudi Kastilla.
 ama askok merezi ez al dute
 astindutzea makilla?

Hor dijoaz beren haur hoiek
 eskutik dituztela;
 txikiei euskeraz hori bai,
 beren artean bestela.
 nai badezute barkatu,
 bainan nik ezin onartu
 ain espiritu ustela,
 hamaika erru gutxiago dutenak
 sartzen dituzte kartzela.

Amak ejenplorik emanazean,
 artu al lezake inor gogor?
 hemen pekatua dudarik gabe
 gurasoengandik dator.
 jaso dezagun hizkuntza
 erortzeko ez bultza,
 jokatu dezagun jator,
 amak sorrera eman ondoren
 bere hezkuntza dio zor.

Euskara galduko ote zitzaigun
 garai baten gendun etsi,
 askatasun apur bat izan gabe
 nolabait diogu eutsi,
 eta gaur gauden aroan
 ikastolak etxe ondoan
 nik hau ezin det sinetsi,
 haurrak ikastolara eraman da
 berak mintzatzea utzi.

Denak ezin ditut berdin epaitu
bainan zori txarrez asko
euskalduna naiz esaten dutenak,
gero euskarari uko.
egitazkoa bazera
ez baztertu euskera;
guk hain degu beharrezko
gaur edo bihar herri bezela
nortasun bat izateko.

Barka zazute gaur sartu banaiz
deitu ez didazuten tokira
bainan biotz euskaldun baten
taupada larriak dira.
burua ote zait arindu?
mingaiña ezin det isildu;
iritxi naiz hain une larrira,
kalean arrotza sentitzen naiz
eta banoa ni mendira.

JOXE MARI ITURRALDE

— Andoain —

gernika, ordenu indarren biltzaile

Probintzia baskongadoetako parlamentariak lehenengo bider behintzat Gernikan bilduko zirela jakinarazi ziguten komunikabideek.

Martxoaren 31 zen egun aukeratu. Euskal Herriaren kalterako ala onerako izan zen egun hura historiari esango digu. Baina egun inportantea zela ezin uka.

Akaso horrexegatik, Udaberriak lorez jantzi zuen Busturialde osoa. Egun argia eta eguzki beroa ekarri zituen gainera. Udaberrikoa gutti zela konturatu balitz legez, udako eguna ekarri zigun, baina udaberriko giroaz eguna osatuz.

Hala ere, ez zen posible izan 60 parlamentariak Gernikara iristerik. Bat gartzelan zegoen, Gernikara etortzeko aukerarik gabe. Beste hamar ere, —Pikabea jaun parlamentari gartzelatuaren kideak hain zuen— ez ziren ailegatu. Beraz, 49 parlamentari izan ziren Gernikara iritsi zirenak.

Nahiz eta Udaberriak gauzak ongi egin zituen, zerbaitek huts eman zuen eta Pikabea parlamentari jaun gartzelan geratu zen usteltzen. Uste dut 49 parlamentariok zerbaite egingo zutela parlamentari gartzelatuaren alde. Zer guttiago, gartzelatu parlamentarikidea bait zen!

Hala ere gauza inportante bat lortu zen martxoaren 31ean Gernikan. Ordenu zaintzaileak elkartzea, alegia. Egun hartan ordenu indarren markarik gehienak egon ziren Gernikan. Bakoitza bere zeregina betetzera etorri zen. Grisak, berdeak, geoak, uarrak, miñoiak, Udaletxe bat baino gehiagoko munizipalak

eta gorilak behintzat han egon ziren.

Oker egoteko bildurrik gabe esan daiteke Ordenu Indarren marka erregistratu guztiak bildu zirela han. Hala ere, ordenu indar guztiak ez ziren presente egon. Oraindino erregistratu gabe dauden falta sumatzen zen, ez bait zen ageri ez erztainik, ez defentsarako piketerik.

Ordenu Indarren marka erregistratuak Parlamentu baskongadoaren alde jarri zirela zirudien eta egunak berez zuen inportantzia gehitzera etorri zirela. Era berean, antz ematen zuen Parlamentu baskongadoak onartu egiten zituela ordenu indarren marka erregistratuak; baina erregistratuak bakarrik.

Dena dela, Parlamentuaren alde botoa eman zuten guztiak ez ziren

eritzi berdineko; Gernikan komentatu bait zen jendea gogaitzeko bidali zutela horrenbeste ordenu zaintzaile egun hartan Gernikara. Eta Parlamentua arbolapean biltzen zenean ez zedin hiri sagaratuan egon memento historikoak eskatzen zuen aina jende.

Ordenu zaintzaile autonomoak bakarrik etortzea izango zela eta horerena ere esaten zuen talde hark.

Baina ³⁰ ote da polizia autonomoa? Miñoiak eta munizipalak ala geoak eta uarrak?

Ez dirudi polizia autonomoa denik poliziarik autonomoena. Itxuraz behintzat, bestea dela dirudi autonomoa baino autonomoagoa.

JULEN KALZADA

hiztegia

Aipu: Mención, cita

Antzu: Estéril

Askakuntza: Liberación

Bapatean: Bat batean

Baretu: Calmarse

Besotzar: Beso haundi oso

Beta: Aukera

Bidegabeko: Injusto

Bihurgune: Revuelta, curvatura de una rama

Bozkatu: Votar

Budjeta: Presupostua

Dohain: Regalo

Dohainik: Gratis

Erantsi: Pegar, juntar

Erion: Manar, flujo

Eske untzi: Itsulapiko

Gaitz erdi: Mal menor

Gibelean: Atzean

Gogaikarri: Molesto, pesado

Gogorkeria: Violencia

Harrikada: Golpe con piedra, ataque (imag).

Izu: Espanto

Kakaztu: Echar a perder

Kazkarreko: Golpe

Kexu: Preocupado

Kimatu: Podar

Kirtenkeria: Estupidez

Kokatu: Situar, ubicar

Larramuino: Colina de hierba

Oihan: Selva, bosque

Oparotasun: Abundancia

Pilatu: Amontonar

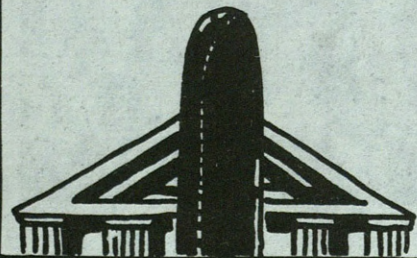
Soil: Huts, puro

Tolestatu: Ordenar

Ugaldut: Abundar, aumentar

Zurikeria: Adulación

Zurubi: Escalera

100 Bulego, 130 Kooperatiba eta 19.000 Pertsona Herriaren zerbitzuan.

Geroz langabeko gehiago, lantokiak isten, eta industrigintzarako inbertsioak erabat moztu diren larialdi honetan, guk ez dugu galdu lehengo ilusio eta ametsik.

1956ko urtean ideki genuen "UL-GOR", lehenengo kooperatiba. Gaureragun, 23 urteren buruan, 70 industri kooperatiba -130 lanbide desberdinetan- biltzen gara, 19.000 lankide-bazkide elkar lanean ari gara.

Hurrengo urtean, makurrena delarik ere, eta oraindaino bezala zure laguntzarik izaten ba dugu, enpresa berriak antolatu eta lanpostu berriak sortzen jarraituko dugu.

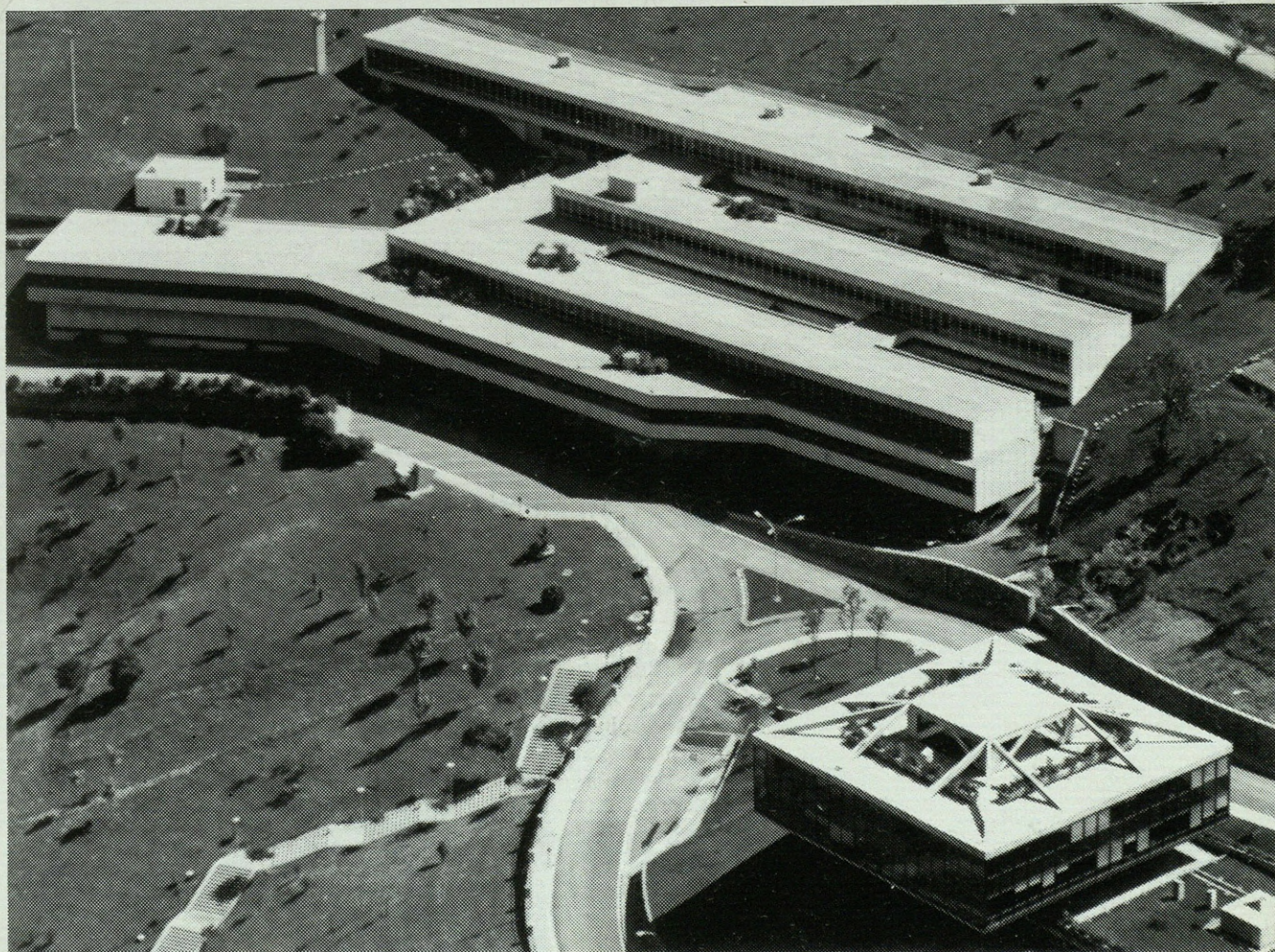
Horregatik da, izan ere, LAN KIDE AURREZKIA EUSKADIKO KUTXA.

CAJA LABORAL POPULAR

LAN KIDE AURREZKIA

Euskadiko Kutxa

LAN KIDE AURREZKIA, Zerbitzu Zentralak. Arrasate, Gipuzkoa.

PETRONOR

"Azken tantarainoko energia"

PETRONOR

Iparreko Petrolio Birfindegia, S.A.

Carlos VII Enparantza, Bilbo-9
Generalísimo-ren Abenida, 61. Madrid-16